

HRVATSKI VOJNIK

BROJ 743

12. RUJNA 2025.

CIJENA 1,33 €

BAYRAKTAR TB2 NOVA LETJELICA U HRZ-U

**PROMOCIJA
KADETA**
VOJSKA JE POZIV,
ZOV SRCA

**PUKOVNIJA
VOJNE POLICIJE**
NEPRIMJETAN, ALI
BESPRIJEKORAN
RAD

**MALA ZEMLJA,
VELIKA SNAGA
SAVEZNIŠTVA**

**HRVATSKO
VOJNO UČILIŠTE**
MJESTO GDJE
POČINJE
VOJNIČKI PUT

**HRVATSKA
AKROBATSKA
IZVRSNOST U
ZRAKU**

ISSN 1330 - 500X
PRINTED IN CROATIA
03725
9 117713 30150003

Foto: HRZ

www.hrvatski-vojn timer.hr

NAKLADNIK: **MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS E S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASIL A I IZDAVAŠTVA****Glavni urednik:** Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)**Urednici i novinari:** Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković (tomislav.vidakovic@morh.hr), Hrvoje Lončarević (hrvoje.loncarevic@morh.hr)**Lektura / korektura:** Gordana Jelavić (gordana.jelavic@morh.hr), Andrea Pavlić // **Fotograf:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@morh.hr)**Grafička redakcija:** Ante Perković, Predrag Belušić // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 4568-008; fax: 3784-322**Tisak:** Tiskara STEGA TISAK d.o.o., Heinzelova 60/1, 10 000 Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10 000 Zagreb, e-mail: hrvojn timer@morh.hr**Odobrava:** Ivana Balenović, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i vojna glasila

HRVATSKA AKROBATSKA IZVRSNOST U ZRAKU

Kad se govori o zrakoplovnim spektaklima u Europi, jedno ime zauzima posebno mjesto, a to je Rivotto. Ova zrakoplovna baza u talijanskoj pokrajini Friuli Venezia Giulia od 1961. godine dom je slavne akrobatske grupe Frecce Tricolori, simbola talijanskog ratnog zrakoplovstva i jednog od neprepoznatljivijih predstavnika Italije na nebu. Svečanost je ove godine uveličala i hrvatska akrogrupa "Kрила Олује"

[STR. 26]

NASLOVNICU SNIMIO JOSIP KOPI

SADRŽAJ

- 4** **OPREMANJE I MODERNIZACIJA**
Bayraktar TB2 – nova letjelica u HRZ-u
- 10** **HVU**
Vojska je poziv, zov srca
- 14** **PUKOVNIJA VOJNE POLICIJE**
Neprimjetan, ali besprijekoran rad
- 18** **NATO**
Mala zemlja, velika snaga savezništva
- 22** **ZRAKOPLOVNE MANIFESTACIJE**
"Rudi, uspjeli smo!"
- 30** **HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE**
Mjesto gdje počinje vojnički put
- 34** **VOJSKE SVIJETA**
Modernizacija Grčkih oružanih snaga
- 42** **HIBRIDNI SUKOBI**
Povijest terorizma u Europi:
Njemačka
- 50** **PODLISTAK**
Projekti europske obrambene industrije (VI. dio):
Europske fregate
- 54** **POVIJEST SPORTA**
Povijest Zimskih olimpijskih igara (I. dio):
Počeci
- 58** **PRIČE O DOMOVINSKOM RATU**
Ostavite svu nadu vi koji ulazite
- 62** **DOMOVINSKI RAT**
Prelet za Hrvatsku – 33 godine poslije

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2025.
Novinarski prilogi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

Pratite nas i na društvenim mrežama

OPREMANJE I MODERNIZACIJA

BAYRAKTAR TB2

NOVA LETJELICA U HRZ-U

Jedna od šest HRZ-ovih letjelica Bayraktar TB2 tijekom demonstracije poletjela je do visine od otprilike 7000 stopa (više od 2100 metara)

TEKST

Domagoj Vlahović

FOTO

Filip Klen

Nova postrojba opremljena besposadnim sustavima predstavljenim na Plesu zvat će se 125. izvidničko-borbena eskadrila i djelovat će unutar 91. krila. Unatoč tradiciji uporabe letećih dronova, naša vojska još nije imala cjelinu koja ima takav ustroj, osoblje, opremu i na kraju - sposobnosti

Na predstavljanju novog besposadnog zrakoplovnog sustava Hrvatskog ratnog zrakoplovstva (HRZ) u vojarni "Pukovnik Marko Živković" na Plesu, najveću pozornost privlačilo je šest letjelica Bayraktar TB2. Uzvanike, goste i predstavnike medija tog su 2. rujna zanimali i drugi tehnološki aspekti paketa nabave: centar za zapovijedanje i nadzor, simulator za obuku, zemaljske nadzorno-upravljačke stanice, zemaljske podatkovne stanice, pripadajuća ubojna sredstva... Međutim, ono što je zapravo bilo najznakovitije čuli smo u moderatorskoj najavi: bilo je to predstavljanje namjenski organiziranih snaga (NOS) koje su opremljene Bayraktarom. Snaga koja će uskoro postati stalna postrojba.

Hrvatska vojska ima itekako značajnu tradiciju operativnosti i uporabe besposadnih letjelica. Tijekom Domovinskog rata sa sustavima domaće proizvodnje postala je jedan od svjetskih pionira njihove uporabe na bojišnicama. Nažalost, tim putem nije i nastavila, iako su postrojbe poput Obavještajne pukovnije, tj. njezinih prethodnica i srodnica, i dalje rabile leteće dronove kao što su domaći BL M-99 Bojnik i izraelski Skylark. Tijekom 2019. godine bio je predstavljen i novonabavljeni izraelski sustav Orbiter-3. Vojnički gledano, sve nabrojene letjelice ponajviše služe za tzv. ISR zadaće (obavještajno djelovanje, nadzor, izviđanje). Mogu se rabiti i za pomoć civilnim institucijama. Međutim, TB2 je prije svega velika nadogradnja sposobnosti u odnosu na besposadne letjelice kojima se služila ili se služi Hrvatska vojska.

U paket vrijedan ukupno 67,01 milijun eura (bez PDV-a), dogovoren s proizvođačem turskom tvrtkom Baykar, uključeni su i drugi sadržaji. Primjerice, inicijalni komplet pričuvnih dijelova uključujući svu potrebnu opremu i alate za održavanje na korisničkoj razini, jamstvo od dvije godine, dvogodišnji boravak tehničkih stručnjaka tvrtke Baykar u Hrvatskoj, obuka u obučnom centru u Turskoj te transport cjelokupnog paketa u Hrvatsku. Sve to temeljem Ugovora o nabavi besposadnog zrakoplovnog sustava Bayraktar TB2. Podsjetimo, 21. studenog 2024. u Zagrebu su ga potpisali potpredsjednik Vlade i ministar obrane Ivan Anušić i izvršni direktor turske tvrtke Baykar Makina San. Ve Tic. A.Ş., Haluk Bayraktar.

OPREMANJE I MODERNIZACIJA

UTJECAJ NA OSRH, ALI I DRUGE INSTITUCIJE

Nakon potpisa Ugovora, Bayraktar s hrvatskim oznakama prvi je put stigao u fokus javnosti 31. srpnja na velikom zagrebačkom mimohodu, a 11. kolovoza MORH je objavio da su počela testiranja letjelica u Hrvatskoj. Letjelica je u operativnoj uporabi u HRZ-u od rujna, dakle, prošlo je otprilike nešto više od devet mjeseci od potpisa. Što je zapravo vrlo brzo realiziran proces. Nakon helikoptera Kiowa Warrior i Black Hawk te višenamjenskih borbenih aviona Rafale, tehnička grana OSRH još je jednom pokazala da uz potporu MORH-a i drugih ustrojstvenih cjelina OSRH pažljivo i uspješno planira i provodi modernizaciju svoje zračne flote. Nova HRZ-ova postrojba zvat će se 125. izvidničko-borbena eskadrila i djelovat će unutar 91. krila. Unatoč spomenutoj tradiciji, naša vojska još nije imala postrojbu opremljenu besposadnim sustavima koja ima takav ustroj, osoblje, opremu i na kraju - sposobnosti. One će se odraziti na cijeli OSRH, pa imati utjecaj i na druge hrvatske državne i civilne institucije, poput Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva poljoprivrede kao i Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine. U *civilnom* kontekstu, Bayraktar može nadzirati granicu, sudjelovati u traganju i spašavanju, protupožarnim aktivnostima...

Vizualno, na letjelicama se ističu duljina od 6,5 metara i raspon krila od 12 metara. Lako je vidljiva i kupola s elektrooptičkim izvidničko-nadzorno-ciljničkim sustavom. Jedna od letjelica na demonstraciji bila je opremljena i jednom školskom inačicom laserski navođene bombe MAM-L

Osnovica pogona hrvatskog TB2 četverotaktni je benzinski motor snage 100 KS, s trokrakom elisom, maksimalne brzine do 220 km/h

U čisto borbenom smislu, Bayraktar TB2 nije najmoćnija besposadna letjelica na svijetu. To mjesto pripada puno većim, skupljim i kompleksnijim letjelicama, primjerice američkim MQ-9 Reaperima. Cijena jedne takve kreće se otprilike od trideset milijuna dolara, bez popratnih sustava, održavanja i obuke. Nema ga smisla uspoređivati niti s lutajućim streljivom (loitering munition) različitih doleta i borbenih mogućnosti. Isto vrijedi i za tzv. jednosmjernu napadačke besposadne letjelice (OWA – UAV) kao što je američki LUCAS ili iranski, tj. ruski Shahed 136/Geranj-2. Iako jeftiniji, to su ionako više krstareći projektili nego dronovi i dizajnirani su prije svega za jednokratne kinetičke udare. Komentari koji se mogu čuti u javnosti idu tako daleko da se Bayraktare uspoređuje s malenim tzv. FPV dronovima, onakvim kakve proizvodi osječka tvrtka Orqa. To ima smisla samo u zanimljivom kontekstu koji smo čuli na predstavljanju od načelnika GS-a OSRH general-pukovnika Tihomira Kundida: TB2 će se u HRZ-u moći koristiti i kao *leteći nosač* malih dronova. U svojoj klasi, Bayraktar je trenutačno sigurno među najboljim sustavima dostupnim na tržištu.

Suradnik Hrvatskog vojnika Marin Marušić, autor detaljnog članka o sustavu TB2 (v. tekst Bayraktar TB2 – uspjeh koji traje, HV br. 723), komentira da je riječ o najpopularnijoj letjelici tog tipa, veličine i sposobnosti. Broj zemalja korisnica turskih sustava već ide k četrdeset, a neće se zaustaviti. S tim da Baykar kontinuirano radi na razvoju TB2 i njegovu opremanju novim, sve naprednijim oružnim i senzorskim sustavima.

U PUNOM SPEKTRU

Ako govorimo o isplativosti nabave TB2 za OSRH, bitna je stavka i to što se on, sudeći po informacijama koje smo čuli na predstavljanju, brzo uklapa u sustav. HRZ i OSRH za novu eskadrilu osiguravaju dovoljan broj pilotskog, operatorskog, tehničkog, potpornog i drugog osoblja, a besposadni sustav usvojen je i organizacijski te infrastrukturno. I ne samo to, HRZ i suradnici uložili su velike napore i uspješno realizirali prilagodbu civilnih i vojnih propisa i procedura koji omogućuju letenje TB2 u zračnom prostoru Republike Hrvatske.

Zapovjednik NOS-a i buduće 125. borbeno-izvidničke eskadrile pukovnik Andrej Tijan rekao je da proces izražen kroz tzv. sveobuhvatan pristup (total package approach) ne jamči samo brzo uvođenje sustava u operativnu uporabu, nego i održivost njegove uporabe te održavanja. "Obuka djelatnika provedena je u Turskoj od travnja do kolovoza ove godine. Svi polaznici uspješno su je završili s iznadprosječnim rezultatima te dobili pohvale kao vrlo uspješna i motivirana skupina", istaknuo je pukovnik. I dodao da se to odnosi na sve specijalnosti: pilote, operatore sustava naoružanja i zrakoplovne tehničare. Obučeni su za uporabu sustava u punom spektru sposobnosti koje on ima, i ISR i borbenih i civilnih. U 2026. godini predviđeno je slanje druge skupine djelatnika na obuku u Tursku. Što se tiče održavanja, njegov će dio HRZ provoditi samostalno, a za složenije zahvate oslanjati će se na proizvođača. Tijan je rekao i da je komunikacijska arhitektura potrebna za uporabu sustava izgrađena tako da TB2 danas može djelovati na čitavom teritoriju RH, s naglaskom na informacijsku povezanost i umreženost sustava Bayraktar s ostalim korisnicima iz OSRH. Zapovjedni centar za letjelice već je potpuno operativan, povezan s posadama Bayraktara, a komunikacije su zaštićene zbog sigurne razmjene podataka prema višim razinama vođenja i zapovijedanja.

Bayraktar pripada
klasifikaciji
besposadnih
letjelica MALE
(Medium-Altitude
Long-Endurance). To
znači da platforma
djeluje na srednjim
visinama, ali
ima veliku letnu
izdržljivost

OPREMANJE I MODERNIZACIJA

ORUŽJE I SENZORI

Glavne su odlike besposadnog zračnog sustava Bayraktar TB2 svestranost i operativna dokazanost. Pripada klasifikaciji besposadnih letjelica MALE (Medium-Altitude Long-Endurance). To znači da platforma djeluje na srednjim visinama, ali ima veliku letnu izdržljivost – kod TB2 proklamiranu na maksimalnih 27 sati. Dijelovi sustava ugrađenih u letjelice po potrebi mogu djelovati autonomno, dakle, neovisno o djelovanju pilota. Primjerice, sustavi za nadzor leta, za polijetanje i slijetanje... Tijekom ratova u Nagorno-Karabahu u azerbajdžanskoj uporabi Bayraktar se proslavio kinetičkim djelovanjima, tj. preciznim udarima po pješaštvu, oklopništvu, različitim utvrđenim ili artiljerijskim položajima te ključnim infrastrukturnim objektima. To je ponovio u ukrajinskoj uporabi tijekom obrane od ruske agresije. Na popisu potencijalnog naoružanja su vođene bombe: MAM-C, MAM-L, BOZOK i MAM-L IIR (najdulji domet potonjeg sustava – 25 km), a može nositi i već spomenute FPV dronove te lutajuće streljivo (loitering munition) dometa do 100 km. Jednom bombom MAM, doduše školskom, bila je opremljena i jedna od letjelica na demonstraciji na Plesu.

Zapovjednik NOS-a i buduće 125. borbeno-izvidničke eskadrole pukovnik Andrej Tijan rekao je da proces izražen kroz tzv. sveobuhvatan pristup ne jamči samo brzo uvođenje sustava u operativnu uporabu, nego i održivost njegove uporabe te održavanja

Dijelovi sustava ugrađenih u letjelice mogu djelovati autonomno, dakle, neovisno o djelovanju pilota. Primjerice, sustavi za nadzor leta, za polijetanje i slijetanje...

Najzanimljivija je oružna opcija još u razvoju: minijaturni krstareći projektil Kemankeş 1 dometa do 150 km. On bi uz snažne kinetičke udare učinio TB2 i puno otpornijim na djelovanje protivničke protuzračne obrane. Bayraktar za oružje ima spremne četiri podvjesne točke, a maksimalna nosivost korisnog tereta je 150 kg. Osnovica pogona hrvatskog TB2 je četverotaktni benzinski motor snage 100 KS, s trokrakom elisom, maksimalne brzine do 220 km/h. Krstareća brzina je 130 km/h.

Vizualno, na letjelicama se ističu duljina od 6,5 metara i raspon krila od 12 metara. Lako je vidljiva i kupola s elektrooptičkim izvidničko-nadzorno-ciljničkim sustavom. Nakon što je godinama ugrađivao strana rješenja, Baykar se nedavno okrenuo domaćem - ASELFLIR-500 tvrtke ASELSAN. Hrvatski Bayraktari među prvima su opremljeni tim sustavom. On uključuje infracrvenu (1280 x 1024) te dnevnu TV kameru (4096 x 2880) visoke rezolucije, kameru koja radi u kratkovalnom infracrvenom (SWIR) spektru visoke rezolucije (1280 x 1024), laserski označivač cilja i daljinomjer (domet do 35 km), laserski uređaj za praćenje i laserski pokazivač. Osim toga što je ključan za ISR i kinetičke borbene misije, kvalitetan elektrooptički sustav dolazi do izražaja i tijekom misija potpore civilnim institucijama. Albanski premijer Edi Rama nedavno je objavio snimku kamere Bayraktara s prikazom osobe osumnjičene za podmetanje požara. Podaci o najvećoj visini na kojoj TB2 može letjeti različiti su čak na internetskoj stranici tvrtke. Protežu se od 6700 do 7620 m. Ista je stvar s operativnom visinom leta: od 4900 do 5500 m, a u vanjskim izvorima zabilježene su i veće visine (6800 m). Komunikacijska veza s operatorom ostvaruje se na udaljenostima većim od 150 km, no taj se broj može i povećati pomoću drugih letjelica ili radiorelejnih čvorišta.

Oznaka novoformirane
125. borbena-izvidničke
eskadrile 91. krila HRZ-a

DALJINSKI UPRAVLJANI AVION

Vrijedi ponoviti: najbitnije kod novog sustava jest što on donosi nove sposobnosti za cijeli OSRH. Bayraktari su besposadne letjelice koje imaju svoju dokazanu razinu čisto borbene uporabe. Ali jako je bitno i što sa svojim ISR i komunikacijsko-informacijskim sustavima i mogućnostima predstavljaju platformu koja može pridonijeti umrežavanju cijelih postrojbi OSRH u višerodovskim i intergranskim operacijama. "Sustav se pokazao boljim od svih naših očekivanja. Pruža mnoge mogućnosti za vojnu uporabu, ali i za civilne zadaće", rekao je pukovnik Tijan, ali i dodao da upravljanje Bayraktarom ima svoju razinu zahtjevnosti. "U jednom dijelu leta njime obvezno moraju upravljati dva pilota. Puno je raznih postavki i mogućnosti. Za razliku od dronova, Bayraktar je daljinski upravljani avion. Leti u kontroliranom zračnom prostoru, što znači da njime upravljamo kao svakim drugim avionom u kojem su ljudi. Jednako komuniciramo s kontrolom leta, nemamo zonu koja je rezervirana samo za nas nego sudjelujemo u zračnom prometu. U tom dijelu, razina obučenosti pilota ista je kao kod pilota koji sjede u zrakoplovima s posadom", zaključio je časnik s oznakom 125. borbena-izvidničke eskadrile na odori. Na njoj piše *Ex alto spectamus et subito ferimus*, što na latinskom otprilike znači *Gledamo odozgo i odjednom udaramo*.

"IMPRESIVNE OPERATIVNE SPOSOBNOSTI"

Na predavljanju u vojarni "Pukovnik Marko Živković" bili su potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar obrane Ivan Anušić, načelnik Glavnog stožera Oružanih RH general-pukovnik Tihomir Kundid, veleposlanica Republike Turske u Republici Hrvatskoj Hayriye Nurdan Erpulat Altuntaş i pripadnici Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.

Ministar Anušić izrazio je zadovoljstvo prikazanom demonstracijom: "Danas smo imali prilike promatrati impresivne operativne sposobnosti Bayraktara koje su naši pripadnici koji su se obučavali u Turskoj imali prilike danas pokazati. Bayraktari imaju brojne mogućnosti djelovanja i mogu se koristiti ne samo za borbena djelovanja, već i u civilne svrhe za potragu i spašavanje". Načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH general-pukovnik Tihomir Kundid rekao je: "Besposadni zrakoplovni sustavi više nisu samo potpora već su danas postali ključan element koji se odnosi na borbenu moć Oružanih snaga Republike Hrvatske. Hrvatska vojska počela je s opremanjem i razvojem novih sposobnosti, kako bi mogla djelovati sa sustavima strateške razine kao što su Bayraktari i sustavima kao što su FPV dronovi."

Irena Rački

HVU

VOJSKA JE POZIV, **ZOV SRCA**

Na Hrvatskom vojnom učilištu "Dr. Franjo Tuđman" svečano su uručeni činovi kadetima 17., 18., i 19. naraštaja sveučilišnih vojnih studija Vojno inženjerstvo, Vojno vođenje i upravljanje, Aeronautika i Vojno pomorstvo Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman". Prve časničke činove dobilo je 59 polaznika, od kojih 17 žena

TEKST

Hrvoje Lončarević

FOTO

Dražen Volarić/HVU

Svečanosti uručenja činova nazočili su predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga RH Zoran Milanović, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH general-pukovnik Tihomir Kundić, ravnatelj Uprave za ljudske potencijale Ivan Jušić u svojstvu izaslanika potpredsjednika Vlade i ministra obrane RH Ivana Anušića, zapovjednik HVU-a general-bojnik Slaven Zdilar, obitelji polaznika vojnih studija, predstavnici sveučilišne zajednice, voditelji studijskih programa i ostali uvaženi gosti. General-bojnik Slaven Zdilar zahvalio je obiteljima kadeta na potpori koju su im pružili tijekom školovanja te djelatnicima HVU-a, koji su uspješno doveli kadete do završetka studija, prenoseći im znanja, iskustva i vojničke vrijednosti. Potom se obratio novim časnicima Hrvatske vojske. "Zadovoljstvo mi je što mogu pozdraviti vas, nove časnike Hrvatske vojske, dosadašnje kadete 17., 18. i 19. naraštaja, vas koji danas postajete časnici Oružanih snaga RH i time otvarate novo poglavlje u vašem profesionalnom životu kao pripadnici hrvatske pobjedničke vojske.

HVU

Povijesna je činjenica kako je vojna izobrazba i obuka od strateške važnosti za opstanak jedne nacije i to nikad nije laka zadaća. Danas napuštate HVU, koje vam je tijekom školovanja bilo dom. Međutim, vaš odlazak iz ove institucije nije kraj, jer ćete se tijekom profesionalne karijere vraćati natrag na ovo mjesto i stjecati nova znanja i vještine kroz tjedno rastuće izobrazbe časnika. Želim da oдавde odete s jasnom spoznajom da su stečena znanja i vještine vaše bogatstvo, koje trebate primijeniti na najbolji mogući način", poručio je general-bojnik Zdilar.

"Vjerujem u vas jer vi ste budućnost, nova snaga i energija koja dolazi u naše postrojbe i uvijek imajte na umu da ćete vi imati prigodu mijenjati i oblikovati Hrvatsku vojsku za budućnost", poručio je mladim časnicima general-pukovnik Tihomir Kundid

PRVI ČASNIČKI ČIN NIJE NAGRADA, NEGO OBVEZA

Novim časnicima obratio se i general-pukovnik Tihomir Kundid koji je poručio da uručenje prvog časničkog čina simbolizira završetak školovanja, ali ne i obrazovanja. "Obrazovanje je sastavni dio cjelokupne vojne karijere. Prvi časnički čin nije nagrada, nego obveza. Vojna profesija nije samo karijera. To je poziv, koji zahtijeva neprestano učenje i usavršavanje, stjecanje specifičnih znanja i vještina, kompetencija i sposobnosti. Danas počinje nova era u vašim profesionalnim vojnim karijerama, koja će biti prožeta velikom odgovornošću i izazovima, koje su svakodnevica vojne profesije. Izazovi su ujedno i dobra prilika da kroz njih pokažete svoje znanje, sposobnosti i mogućnosti. Na putu koji je pred vama koračajte snažno, odlučno, a prije svega s vjerom u sebe. Ovaj trenutak neka vas podsjeća da ste preuzeli odgovornost, vođenje i služenje domovini kroz vojnu profesiju. Vjerujem u vas jer vi ste budućnost, nova snaga i energija koja dolazi u naše postrojbe i uvijek imajte na umu da ćete vi imati prigodu mijenjati i oblikovati Hrvatsku vojsku za budućnost", poručio je general-pukovnik Kundid mladim časnicima.

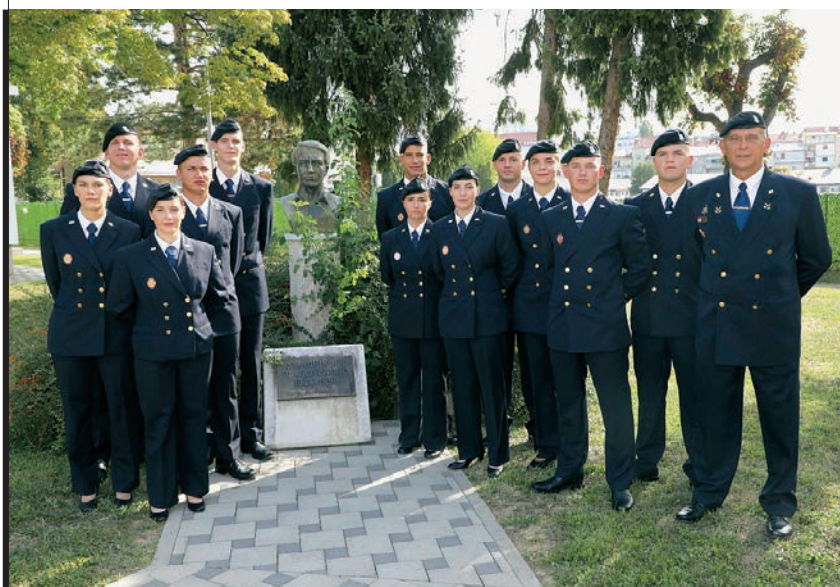

“Odlazak iz ove institucije nije kraj jer ćete se tijekom profesionalne karijere vraćati natrag na ovo mjesto i stjecati nova znanja i vještine kroz tjedno rastuće izobrazbe časnika. Želim da odavde odete s jasnom spoznajom da su stečena znanja i vještine vaše bogatstvo, koje trebate primijeniti na najbolji mogući način” rekao je zapovjednik HVU-a general-bojnik Slaven Zdilar

vojni pilot, njih osam završilo je studij Vojnog inženjerstva, 20 studij Vojnog vođenja i upravljanja, a preostalih 12 integrirani studij Vojnog pomorstva. Prijediplomske studije završilo je 18 kadeta, od kojih jedan kadet 17. naraštaja, jedan kadet 18. naraštaja i 16 kadeta 19. naraštaja. Od ukupnog broja koji su diplomirali, njih šest završilo je studij Vojnog inženjerstva, a 12 studij Vojnog vođenja i upravljanja.

Na kraju svečanosti govor je održao predsjednik Zoran Milanović. Istaknuo je da je vojna djelatnost poziv koji traži punu odgovornosti. “Upravljat ćete i zapovijedati ljudima i opremom koju kupujemo na međunarodnom tržištu. Vojska je poziv, zov srca. Država izdvaja velika sredstva za borbene sustave koji, nadam se, neće nikad trebati biti upotrijebljeni u borbenim djelovanjima. Za njih ćete biti odgovorni. To je ozbiljna odgovornost, prije svega prema onim ljudima koji će biti pod vašim zapovjedništvom”, rekao je predsjednik Milanović te zaključno naglasio: “Jedino je nama iskreno stalo do Hrvatske i jedino mi određujemo kakva će biti Hrvatska i duboko vjerujem da je svakom tko živi u Hrvatskoj, svakom hrvatskom čovjeku, svakom građaninu i Hrvat u Hrvatska na srcu i da ju voli. Oni koji ju ne vole takva su manjina, da o njima nema smisla ni govoriti. Želim vam puno sreće i razbora, mudrosti i hrabrosti u poslu i životu koji vas čeka. Odabrali ste ga, to nije običan posao, to je način života, na neki način i zov srca”. Diplomatske studije uspješno je završilo 40 kadeta 18. naraštaja te jedan kadet 17. naraštaja. Od ukupnog broja koji su diplomirali jedan kadet završio je studij Aeronautike – smjer

PUKOVNIJA VOJNE POLICIJE

TEKST

Hrvoje Lončarević

FOTO

Filip Klen

Početkom Domovinskog rata, usporedno sa stvaranjem Zbora narodne garde stvorila se potreba za ustrojem Vojne policije. Prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman 24. kolovoza 1991. naložio je načelniku Stožera Zapovjedništva Zbora narodne garde da se pristupi ustrojavanju postrojbi Vojne policije. Taj datum bilježi se kao Dan Vojne policije

Ovogodišnja svečanost povodom Dana roda Vojne policije, Dana Pukovnije Vojne policije i 34. obljetnice ustrojavanja održala se 27. kolovoza u vojarni "1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia" u Zagrebu. Svečanosti su nazočili brojni pripadnici Pukovnije Vojne policije i Samostalnog sektora za vojnopolicijske poslove, članovi udruga veterana Vojne policije te predstavnici Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. Obilježavanje je započelo sv. misom, koju je predslavio vojni kapelan Kristijan Krajnović, a nastavilo se polaganjem vijenaca i svijeća ispred spomenika poginulim pripadnicima Vojne policije. Tijekom Domovinskog rata poginulo je 120 pripadnika, od kojih se šest vode kao nestali. Vojna policija od početaka Domovinskog rata bila je sinonim za red, stegu i predanost služenja domovini. Načelnik Stožera-zamjenik zapovjednika PVP-a pukovnik Dejan Džidić poručio je nazočnima da Vojna policija to nastavlja biti i danas. "Vojna policija doslovno je 24 sata dnevno na cesti i sve su zadaće uvijek izvršene u potpunosti. Neprimjetni smo i smatram da je to dobro. To znači da smo sve zadaće besprijekorno proveli, jer bi svaka naša greška bila vidljiva bilo u prometnom osiguranju, osiguranju štićenih osoba ili prilikom kriminalističkih istraživanja", rekao je pukovnik Džidić.

NEPRIMJETAN, ALI BESPRIJEKORAN RAD

PUKOVNIJA VOJNE POLICIJE

Obratio se pripadnicima Vojne policije istaknuvši da bez njihove spremnosti, odlučnosti i temeljitosti postavljene zadaće ne bi mogle biti provedene u potpunosti te podsjetio na uzor i primjer umirovljenih pripadnika Vojne policije, koji su uzor današnjim i budućim naraštajima. "Kao i uvijek do sada pokazali ste da ste spremni pružiti čak i više, nego što se od vas traži. Sretan sam što ste nastavili pratiti put naših kolega iz Domovinskog rata. Ponosan sam također što se među nama nalaze pojedinci, koji su tu od samog početka stvaranja Vojne policije i dandanas su nam uzor i primjer kako vojni policajci trebaju izgledati i ponašati se. Budućnost Vojne policije ovisi doslovno o nama, a ja vjerujem da smo svi skupa sposobni ispisati još mnogo uspješnih stranica", zaključio je pukovnik Džidić.

ČASNO SLUŽENJE DOMOVINI

Tijekom programa pripadnicima PVP-a uručene su medalje, nagrade, pohvale te spomen-značke za 30 godina neprekidne službe. Jedan od pripadnika Vojne policije s tridesetogodišnjom neprekidnom službom je stožerni narednik Ivica Grbavac, djelatnik Središta za obuku vojne policije "Bojnik Alfred Hill" i dragovoljac Domovinskog rata od 1991. godine. "Veliki je ponos odraditi svoj životni vijek u jednoj postrojbi i stvarati ju. S druge strane, jako sam ponosan na mlađe pripadnike, jer su većina postrojenih pripadnika VP-a bili moji učenici. Ovi mladi ljudi došli su kako bi časno služili svojoj domovini, tako da, kad njih gledam, sjetim se nas u Domovinskom ratu 90-ih godina i tadašnjeg zanosa, koliko smo sebe dali. Dio tog znanja i iskustva koje sam stekao u Domovinskom ratu pokušavam prenijeti na njih i prepoznajem kod njih isti taj žar kojim žele služiti domovini. Dosta mladih pripadnika VP-a djeca su hrvatskih branitelja ili su na neki drugi način povezani s HV-om i oni zaista imaju veliki entuzijazam, onakav kakav smo i mi imali. Imaju više sredstava, nego što smo mi imali i puno su educiraniji pa time i spremniji dolaze u VP", rekao nam je narednik Grbavac.

Tijekom svečanosti nazočnima se obratio i direktor Glavnog stožera Oružanih snaga general-bojnik Denis Tretinjak i sjetio se teških okolnosti u kojima se stvarala Vojna policija. "Trideset i četiri godine prošle su od kad je prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman naložio ustrojavanje Vojne policije.

"Veliki je ponos odraditi svoj životni vijek u jednoj postrojbi i stvarati ju. S druge strane, jako sam ponosan na mlađe pripadnike, jer su većina postrojenih pripadnika VP-a bili moji učenici. Ovi mladi ljudi došli su kako bi časno služili svojoj domovini, tako da, kad njih gledam, sjetim se nas u Domovinskom ratu 90-ih godina i tadašnjeg zanosa, koliko smo sebe dali."

Dan roda Vojne policije, Dan Pukovnije Vojne policije i 34. obljetnice ustrojavanja Vojne policije, pripadnici Pukovnije Vojne policije koji se trenutno nalaze u kampu Croft u Mađarskoj, u sastavu 7. HRVCON FLF MN BG HUN, 25. kolovoza 2025. svečano su obilježili organizacijom i provedbom sportskog dana i natjecanja u malonogometnom multinacionalnom turniru. Na poziv pripadnika voda Vojne policije 7. HRVCON-a, u turniru su se uz tim Vojne policije, natjecali i tim hrvatskog Force protection 7. HRVCON-a, dva tima iz sastava US Army raspoređenih u području aktivnosti FLF MN BG HUN te kao posebni gosti pripadnici Vojne policije zemlje domaćina, mađarskih obrambenih snaga. Svi sudionici turnira iskazali su zahvalnost organizatorima na ideji i realizaciji, te je nakon turnira organizirana zajednička podjela pehara i priznanja te objed i druženje. Natjecanje je proteklo u navijanju, druženju i razvijanju sportskog duha, a nadasve u zajedništvu i povezivanju pripadnika FLF MN BG HUN i kroz sportski način života.

U to su vrijeme vaši prethodnici u vrlo zahtjevnim okolnostima provodili vojno-policijske zadaće, osiguravali osobe i objekte od iznimne važnosti, ali i osiguravali da se aktivnosti Hrvatske vojske u ratnim uvjetima provode u sigurnim i zakonskim okvirima. Koliko su te zadaće bile zahtjevne govori podatak o broju poginulih i nestalih pripadnika VP-a. Njihova ultimativna žrtva mora vam biti motivacija i putokaz kada danas provodite svoje zadaće u vrlo drugačijim okolnostima“, istaknuo je general Tretinjak.

Imali smo priliku razgovarati s trenutnim zapovjednikom Središta za obuku Vojne policije “Bojnik Alfred Hill”, bojnikom Darkom Ivićem koji je poručio da Vojna policija ima spreman odgovor na sve potencijalne ugroze. “Situacija u svijetu naglo se mijenja, razvijaju se nove tehnologije ratovanja i novi oblici ugroza. Vojna policija to sve prati, priprema i uvježbava i spremna je za sve izazove koji su pred nama. Naša planiranja i promišljanja uvijek su i tri koraka ispred. To je način da sve eventualne ugroze dočekamo spremni i na vrijeme. Iznimna mi je čast i zadovoljstvo i ponos biti na ovoj obljetnici. Važno je da smo danas ovdje imali i naše hrvatske branitelje, bivše pripadnike Vojne policije i naše heroje. Imali smo priliku prisjetiti se svih onih koji su za našu domovinu, vojsku i Vojnu policiju dali najvrednije što su imali, život i zdravlje. Kao otac dvojice sinova, koristim priliku da u ime Vojne policije poručim svoj djeci u Hrvatskoj da ćemo vas mi čuvati na zemlji, a s neba dragi Bog“, poručio je bojnik Ivić. Svečanost je završila zajedničkim fotografiranjem, nakon čega je uslijedio obilazak statičnog prikaza naoružanja i opreme.

NATO

MALA ZEMLJA, VELIKA SNAGA SAVEZNIŠTVA

Iz vojarne "Pukovnik Predrag Matanović" u Petrinji ispraćen je 16. kontingent Hrvatske vojske u NATO-ovu aktivnost prednje ojačane prisutnosti u Republiku Poljsku. U novoj rotaciji od rujna 2025. upućuje se Mehanizirani vod BOV-a Patria s 50 pripadnika i četiri Patrije

TEKST
Tomislav Vidaković

FOTO
Boris Brdarić

NATO-ova aktivnost prednje ojačane prisutnosti rezultat je implementacije odluka donesenih na NATO-ovu samitu u Varšavi 2016. kojim se u funkciji odvraćanja razmještaju vojne snage u istočni dio teritorija Saveza. Tako su razmještene četiri borbene grupe sastavljene od međunarodnih savezničkih snaga na rotacijskoj osnovi pod vodstvom četiriju država. Kanada predvodi borbenu grupu u Republici Latviji, SR Njemačka je na čelu borbene grupe koja se nalazi u Litvi, OS Ujedinjene Kraljevine imaju zadaću u upravljanju borbenom grupom smještenoj u Estoniji dok su Sjedinjene Države preuzele odgovornost upravljanja borbenom grupom koja se nalazi u Poljskoj. Na strateškoj razini misija i koncept prednjih kopnenih snaga preventivno je djelovanje, odvraćanje i obrana od akcija protivnika s ciljem da se sačuva suverenitet i teritorijalni integritet Litve, Latvije, Estonije i Poljske. Zadaće borbene grupe u Poljskoj odnose se na razvoj borbene spremnosti i jačanje interoperabilnosti kroz obuku i vježbe, kontinuirano poboljšanje planova uporabe i obrambeno planiranje te integriranje u poljske obrambene planove.

NATO

Dosad je u hrvatskim kontingentima prednjih kopnenih snaga u Poljskoj ukupno sudjelovao 861 pripadnik OSRH od čega je 47 žena. Uz hrvatske i američke pripadnike u borbenoj grupi u Poljskoj se nalaze i pripadnici Ujedinjene Kraljevine i Rumunjske. Jedna od glavnih zadaća međunarodne borbene grupe u Poljskoj je i ojačanje 15. mehanizirane brigade poljskih oružanih snaga.

PREDANOST ZAJEDNIČKOJ SIGURNOSTI I OBRANI

16. hrvatski kontingent ukupno broji 50 pripadnika, od kojih je sedam pripadnica, te se upućuju u Poljsku s novom sposobnošću kao Mehanizirani vod BOV-a Patria. Dosadašnjim sudjelovanjem u operacijama i misijama NATO-a, UN-a i europskim aktivnostima Hrvatska vojska pokazala je da je odgovorna, profesionalna i obučena vojska na čiju potporu međunarodna zajednica i hrvatski građani uvijek mogu računati.

“Naša preduputna obuka započela je temeljnim vojničkim zadaćama kroz rukovanje osobnim naoružanjem, topografijom, prvom pomoći i gađanjem. Nastavila se ocjenjivanjem timova, posada i desetina čime smo stvorili uvjete za ostvarenje vrhunskih performansi na formalnom ocjenjivanju voda na kojem smo stekli ocjenu izvrstan i potvrdili potpunu spremnost za odlazak u misiju.

Dosad je u hrvatskim kontingentima prednjih kopnenih snaga u Poljskoj ukupno sudjelovao 861 pripadnik OSRH od čega je 47 žena

Ponosan sam što imam čast voditi motivirane, spremne i obučene vojnike koji su odlučni pokazati svoje sposobnosti u međunarodnom okruženju

Nakon obučnih aktivnosti visokog intenziteta kulminacija naše obuke bila je svečani vojni mimohod u kojem smo sudjelovali u mehaniziranom i pješačkom ešalonu. Ova prilika nije istaknula samo našu disciplinu i profesionalnost već je simbolizirala i našu predanost misiji koja nas očekuje. Ponosan sam što imam čast voditi motivirane, spremne i obučene vojnike koji su odlučni pokazati svoje sposobnosti u međunarodnom okruženju. Pred nama je izazov integracije u borbeni grupu gdje ćemo se morati dokazati kao profesionalni i pouzdani saveznici. Ne sumnjam da spoj mladenačkog duha i bogatog iskustva naše postrojbe neće i ovaj put polučiti uspjeh“, rekao je u svojem obraćanju u petrinjskoj vojarni zapovjednik Mehaniziranog voda 16. hrvatskog kontingenta prednjih kopnenih snaga u Poljskoj, natporučnik Livio Dužić. “Sudjelovanje u NATO-ovoj aktivnosti prednjih kopnenih snaga u Poljskoj značajno utječe na razvoj sposobnosti OSRH i izravno pridonosi jačanju odvratanja i kolektivne obrane Saveza.

16. hrvatski kontingent ukupno broji 50 pripadnika, od kojih je sedam pripadnika te se upućuju u Poljsku s novom sposobnošću kao Mehanizirani vod BOV-a Patria

Ispraćaj 16. kontingenta Hrvatske vojske u NATO-ovu misiju u Poljsku još je jedna potvrda snage i pouzdanosti Hrvatske kao saveznice. Naši vojnici nastavljaju pridonositi zajedničkoj sigurnosti, miru i stabilnosti Europe, a njihova profesionalnost i predanost najbolji su pokazatelj vrijednosti i ugleda koje Hrvatska uživa unutar Saveza. Uz ponos i zahvalnost, hrvatska javnost stoji iza svojih pripadnika s uvjerenjem da će i ovu zadaću izvršiti odgovorno i časno.

Republika Hrvatska sudjelovanjem u NATO-ovoj aktivnosti potvrđuje svoju predanost u implementaciji savezničkih odluka te nastavlja graditi međunarodnu vjerodostojnost i politički vojni kredibilitet Saveza. Pripadnici 16. hrvatskog kontingenta dokazali su obučenost i spremnost za upućivanje u područje NATO-ove aktivnosti u prijateljsku nam Poljsku. Kao i prethodni kontingenti nastavljamo uspješno sudjelovanje Oružanih snaga i u ovoj aktivnosti pokazujemo svoj doprinos u jačanju odvratanja i kolektivne obrane. Vjerujem da ćete svojim sudjelovanjem uspješno pridonijeti izgradnji mozaika zajedničke sigurnosti i potvrditi ono što je već postalo pravilo, a to je da su vrhunska pripremljenost i osposobljenost ono po čemu se prepoznaje Hrvatska vojska u međunarodnom okruženju", poručio je brojnim članovima obitelji i prijateljima pripadnika koji se upućuju u Poljsku zamjenik zapovjednika Zapovjednog operativnog središta Glavnog stožera OSRH brigadir Tomislav Kasumović.

ZRAKOPLOVNE MANIFESTACIJE

“RUDI, USPJELI

Na 28. Susretima za Rudija gosti stubičkog kraja još su jednom mogli vidjeti letački program, uživati u letjelicama i pilotskim vještinama. No, prije svega, vrijedilo je odati počast brigadnom generalu HRZ-a Rudolfu Perešinu, herojskom pilotu lovca, hrabrom branitelju i utemeljitelju lovačke eskadrile

Aeromiting u stubičkom kraju prije svega je prigoda da s obitelji provedete jedan lijepi dan babljeg ljeta u Hrvatskom zagorju. Jeste li na glavnom prostoru za gledatelje, uz baroknu palaču Oršić? Ili ste možda na nekoj lokaciji nekoliko kilometara ukrug? Nije bitno, bitno je da se udobno smjestite te dobro vidite nebo i letjelice na njemu. Da ih komentirate, družite se i smijete, nešto pojedete i popijete, slušate bučne zrakoplovne motore, ali i glazbu. Da uživate u gostoprimstvu domaćina i upoznate njihov kraj. I da se sjetite jednog čovjeka koji je dao najviše što je mogao da sve to bude moguće. Mislimo da je upravo to glavna ideja organizatora Susreta za Rudija – Općine Gornja Stubica i Zagrebačkog zrakoplovno-tehničkog saveza Rudolfa Perešina. I toj se ideji rado pridružuju i suorganizatori, među kojima je i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, odnosno Ministarstvo obrane RH.

U svojem 28. izdanju, Susreti za Rudija su 6. i 7. rujna opet imali bogat program. Ne samo letački. Uključivali su i niz drugih kulturnih, sportskih i turističkih sadržaja, u kojima su sudjelovale stotine Stubičaneca i njihovih gostiju. Svečano otvorenje manifestacije održano je uoči aeromitinga kod Spomen-parka Rudolfa Perešina u Gornjoj Stubici. Uz obitelj herojskog pilota, otvorenju su nazočili izaslanik Predsjednika Republike, zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva general-bojnik Michael Križanec, izaslanik predsjednika Vlade te potpredsjednika Vlade i ministra obrane državni tajnik u Ministarstvu obrane Tomislav Galić, predstavnici organizatora, suorganizatora i pokrovitelja, lokalne i područne samouprave, udruga proizišlih iz Do-

movinskog rata, Diplomatskog i Vojnodiplomatskog zbora i brojni drugi.

NEVJEROJATNA ŽIVOTNA PRIČA

Otvaranje je uvijek najsvečaniji dio manifestacije, ali i onaj u kojem se u kratkom vremenu smjenjuje najviše različitih emocija i sjećanja. Izaziva ih nevjerovatan, filmski životni put brigadnog generala Rudolfa Perešina. Posebno njegove zadnje godine, od povijesnog preleta MiG-om 21 iz Bihaća u Klagenfurt u listopadu 1991., preko ključne uloge u utemeljenju lovačke komponente HRZ-a, do junačke pogibije tijekom borbene akcije u vojno-redarstvenoj operaciji Bljesak, 2. svibnja 1995.

“Uskoro ćemo vidjeti: Rudijev san živi! Živi punim plućima, na krilima Rafalea, uskoro i letjelice Bayraktar TB2, svega onoga što je nabavljeno, svih onih sposobnosti koje smo gradili. Nikad nismo posustali, imali smo vjeru kakvu su imali i hrvatski branitelji kad su ustali i krenuli, branili i oslobodili državu“, rekao je zapovjednik HRZ-a general Križanec otvarajući manifestaciju. Naime, Rudolf Perešin bio je hrabri hrvatski branitelj i vrhunski pilot lovca, ali bio je i zrakoplovni entuzijast i vizionar. Iako koncentrirani na tadašnje ratne zadaće, tadašnji hrvatski zrakoplovci vrlo rano počeli su zamišljati HRZ budućnosti, opremljen modernim zapadnim letjelicama, suvremen, umrežen i učinkovit. To je bio njihov san. No, da se ostvari, trebalo je ispuniti ključni preduvjet: oslobođenje Hrvatske. Za tu slobodu Rudolf Perešin dao je svoj život. “Išli smo s onim snovima s kojima je Rudi išao u Klagenfurt, vodio svoje ljude

SMO!"

Ono što je još nedavno bilo teško zamislivo, HRZ-ov Rafale iznad stubičkog kraja, postalo je stvarnost. No, nje ne bi bilo bez posebnih ljudi poput brigadnog generala Rudolfa Perešina

TEKST

Domagoj Vlahović

FOTO

Tomislav Brandt

ZRAKOPLOVNE MANIFESTACIJE

Slovenski Pilatus PC-9 Hudournik

Padobranac ZSS-a

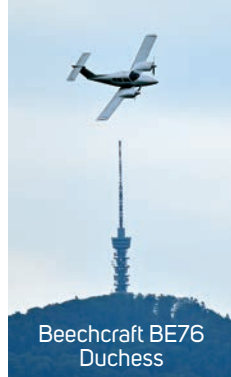
u Bljesku i poginuo kao zapovjednik, naprijed, ispred svih. Sve te vrijednosti i načela ugrađene su u temelje HRZ-a“, nastavio je general. Međutim, ono što je bilo najznakovitije u njegovu izlaganju bila je činjenica da mladi sve više pokazuju interes za ratno zrakoplovstvo, prilaze mu i pristupaju. “Rudi, uspjeli smo i idemo dalje!“ zaključio je zapovjednik HRZ-a. Više o toj budućnosti moglo se saznati blizu dvorca Oršić, na informativnom izložbenom prostoru MORH-a. Posjetitelji su ondje mogli čuti korisne informacije o karijeri u Hrvatskoj vojsci i pozivu vojni pilot.

“LETENJA NIKAD DOSTA“

Naša ekipa promatrala je, slikala i snimala aeromiting s uobičajene lokacije na brijegu kod dvorca Oršić, tek malo iznad velikog spomenika Seljačkoj buni iz 1573. i još jednom velikom sinu stubičkog kraja - Matiji Gubcu. Prekrasan dvorac i muzej uređuju se, što je zahvatilo i brijeg, pa je njegova zelena vizura trenutačno malo promijenjena. Ali nije promijenjen prekrasan pogled na Medvednicu, brežuljke i manje ravnice na njezinu podnožju. Lokacija za letački program jedinstvena je, a pomoglo je i vrijeme koje je bilo poluoblačno, taman da nas ne oprži sunce, a da nam ipak bude ugodno toplo.

Blackhawk
UH-60M

Beechcraft BE76
Duchess

MUP-ov
Bell 206

Uobičajeno, program su započeli
civilni (a i bivši vojni) piloti aeroklubova

Uobičajeno, program su započeli civilni (a i bivši vojni) piloti aeroklubova. Na nebu su bile letjelice WT9 Dynamic, Savannah XL VG, Pipistrel Sinus, Cessna C-172 i Cessna C-150. Savannahom je upravljao još jedan HRZ-ov legendarni ratni pilot aviona MiG-21 Ivica Ivandić, a Pipistrel Sinus rabio je atraktivni dimni trag. Velik je interes solo nastupom izazvao avion Beechcraft BE76 Duchess Hrvatskog zrakoplovnog nastavnog središta Fakulteta prometnih znanosti. Međunarodnu notu 28. Susretima za Rudiju dali su saveznici i susjedi iz Slovenske vojske s avionom Pilatus PC-9 Hudournik. Bio je previđen i nastup njihova nedavno nabavljenog taktičkog transportnog aviona C-27J Spartan, ali, nažalost, otkazan je u zadnji tren. No, drugi su popunili tu prazninu, kao da su se trudili da im izvedbe budu i bogatije nego što je uobičajeno: "Letenja nikad dosta", geslo je koje su organizatori posvetili ovogodišnjoj manifestaciji. To sigurno vrijedi za pilote iz MUP-a RH u helikopteru Bell 206 koji su oduševili akrobacijama, a onda i za sve pripadnike HRZ-a. U tome su im pomogli kolege iz Zapovjedništva specijalnih snaga koji su u prvom dijelu programa iskočili padobranom iz helikoptera UH-60M. Ekipa iz Blackhawka jasno je pokazala da je pot-

Lokacija
za letački
program
jedinstvena je,
a pomoglo je i
vrijeme

puno ovladala novom letjelicom, u čisto letačkom dijelu, i u agilnom slijetanju, evakuaciji i polijetanju kad je trebalo *izvući* hrvatske specijalce. Ništa manji pljesak gledatelja nisu dobili niti piloti helikoptera OH-58D Kiowa Warrior, letjelice s kojom je počeo sad već kontinuiran ciklus modernizacije flote HRZ-a.

POSTALO JE STVARNOST

Prilikom otvaranja Susreta za Rudiju, državni tajnik Tomislav Galić istaknuo je kako je Rudolf Perešin svojim životom, djelom i svojom žrtvom pokazao kako ne postoji ništa vrednije od slobode. "I u današnjim preletima novih krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva – višenamjenskih borbenih aviona Rafale čuje se zvuk slobode, osjeti se duh pobjede", naglasio je državni tajnik. Itekako se čuo i u Gornjoj Stubici, jer završni dio letačkog programa pripao je upravo njima – Rafaleima. Dva aviona i njihovi piloti petnaestak su minuta pokazivali svoju brzinu, okretnost, snagu i uvježbanost. Ono što je još nedavno bilo teško zamislivo, postalo je stvarnost. No, nje ne bi bilo bez posebnih ljudi poput brigadnog generala Rudolfa Perešina. Ljudi koji su u sebi ujedinili hrabrost, domoljublje, stručnost i vjeru u budućnost.

Pokrovitelji, organizatori i suorganizatori

Ovogodišnji Susreti za Rudiju održavaju se pod pokroviteljstvom Predsjednika RH, Vlade RH i gradonačelnika Grada Zagreba, a u organizaciji Općine Gornja Stubica i Zagrebačkog zrakoplovno-tehničkog saveza Rudolfa Perešina. Suorganizatori su Ministarstvo obrane RH, Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, Ministarstvo hrvatskih branitelja, Ministarstvo unutarnjih poslova, Grad Zagreb, Krapinsko-zagorska županija, Turistička zajednica područja Donja Stubica i Gornja Stubica i Muzeji Hrvatskog zagorja.

HRZ

Kad se govori o zrakoplovnim spektaklima u Europi, jedno ime zauzima posebno mjesto, a to je Rivotto. Ova zrakoplovna baza u talijanskoj pokrajini Friuli Venezia Giulia od 1961. godine dom je slavne akrobatske grupe Frecce Tricolori, simbola talijanskog ratnog zrakoplovstva i jednog od neprepoznatljivijih predstavnika Italije na nebu. Svečanost je ove godine uveličala i hrvatska akrogrupa "Kрила Олује"

HRVATSKA AKROBATSKA IZVRSNOST U ZRAKU

TEKST

Tomislav Vidaković

FOTO

HRZ

Prvi veliki aeromitinzi u Rivoltu organizirani su već šezdesetih godina prošlog stoljeća, a svaka značajnija obljetnica Frece Tricolori bila je povod za veličanstvene proslave. Tako su 1981. obilježili 20 godina postojanja, 1990. tridesetu obljetnicu uz sudjelovanje stranih timova, 2010. pedesetu obljetnicu koja je privukla stotine tisuća gledatelja, dok su 2021., unatoč pandemijskim okolnostima, proslavili 60 godina svojeg postojanja. Kroz desetljeća Rivolto je pre-rastao u pravu prijestolnicu europske zrakoplovne kulture, mjesto gdje se susreću vrhunski piloti iz cijelog svijeta, od britanskih Red Arrowsa i francuske Patrouille de France pa sve do američkih i španjolskih timova.

U takvom je okruženju ove godine, povodom obilježavanja 65. obljetnice Frece Tricolori, nastupila i hrvatska akrobatska grupa "Krila Oluje". Tijekom aeromitinka Rivolto 25, održanog 6. i 7. rujna 2025., pred više od 50 tisuća gledatelja izveli su svoj prepoznatljiv program sa šest aviona Pilatus PC-9, uz potporu 11 zrakoplovnih tehničara iz 392. eskadrile. U 22 minute letačkih točaka oduševili su publiku preciznošću, profesionalnošću i jedinstvenim elementima koji su postali njihov zaštitni znak. Vođa grupe, bojnik Darko Belančić, istaknuo je: "Iznimno smo sretni i ponosni što smo pozvani na ovaj aeromiting te što smo uz vrhunske akrogrupe iz cijele Europe imali priliku pokazati naše sposobnosti i kvalitete. Za nas je ovo veliko priznanje, ali i motiv da i dalje ponosno predstavljamo Republiku Hrvatsku i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo."

Za Hrvatsku i OSRH, "Krila Oluje" simboliziraju profesionalnost, disciplinu i zajedništvo. Oni su ogledalo izvrsnosti pilota i tehničara, ali i inspiracija mlađim generacijama koje u njihovim nastupima vide motivaciju za vlastiti profesionalni i životni put

Na Rivoltu su uz "Krila Oluje" nastupile i akrobatske grupe iz Francuske, Švicarske, Turske, Finske, Latvije i Španjolske. Sam poziv upućen hrvatskoj grupi potvrđuje njihovu visoku međunarodnu reputaciju. Od prvog nastupa 2005. u Kninu, "Krila Oluje" izvela su 271 službeni nastup, od toga 70 međunarodnih u 15 europskih zemalja. Već više od dva desetljeća prepoznatljiv su simbol Hrvatskog ratnog zrakoplovstva i Oružanih snaga Republike Hrvatske. Svojim preciznim, atraktivnim i zahtjevnim nastupima grupa ne samo da potvrđuje visoku osposobljenost hrvatskih vojnih pilota i zrakoplovnih tehničara, nego i snažno pridonosi međunarodnom ugledu Republike Hrvatske. Njihovi nastupi u inozemstvu imaju i posebnu diplomatsku vrijednost. Pred desecima tisuća gledatelja oni predstavljaju hrvatsko zrakoplovstvo, kulturu i nacionalni identitet, a ujedno jačaju međunarodnu suradnju i partnerske odnose Hrvatske s državama domaćinima.

HRZ

Slično kao i Frece Tricolori, sve akrobatske zračne grupe svijeta imaju višestruku ulogu. One su dokaz profesionalnosti i obučenosti svojih zrakoplovnih snaga, svojevrсни predstavnici u međunarodnim odnosima te poveznica između građana i oružanih snaga. Njihovi nastupi podsjećaju da ratno zrakoplovstvo, osim borbene zadaće, ima i snažnu kulturnu i diplomatsku dimenziju.

Akrobatske zračne grupe već desetljećima zauzimaju posebno mjesto unutar ratnih zrakoplovstava diljem svijeta. Iako njihov osnovni zadatak nije borbeno djelovanje, njihov značaj nadilazi atraktivne nastupe na aeromitinzima. Piloti akrobatskih grupa ubrajaju se među najbolje i najiskusnije članove ratnog zrakoplovstva. Njihovi letovi u iznimno malim razmacima, pri velikim brzinama i u kompleksnim formacijama, zahtijevaju vrhunsku tehničku pripremljenost, besprijeekornu disciplinu i međusobno povjerenje. Time akrobatske grupe postaju živi dokaz profesionalnosti i obučenosti svojih zrakoplovnih snaga.

Njihov program, koji kombinira preciznost, usklađenost i estetski dojam, postao je zaštitni znak Hrvatske na međunarodnoj zrakoplovnoj sceni. Za Hrvatsku i OSRH, "Kрила Олује" simboliziraju profesionalnost, disciplinu i zajedništvo. Oni su ogledalo izvrsnosti pilota i tehničara, ali i inspiracija mladim generacijama koje u njihovim nastupima vide motivaciju za vlastiti profesionalni i životni put. Svaki njihov nastup podsjetnik je na visoku razinu osposobljenosti Hrvatskog ratnog zrakoplovstva te na činjenicu da i manja država može imati grupu koja stoji uz bok najboljima u svijetu. Nije to samo akrobatska grupa, oni su veleposlanici Hrvatske na nebu, spoj vojne stručnosti i nacionalnog ponosa i jedan od najsnažnijih simbola modernog Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.

PROMOCIJA I MEĐUNARODNI UGLED

Airshow Rivotto 25 nadmašio je očekivanja i opisan je kao *povijesni, emocionalan i nezaboravan* a mnogo njih istaknulo je kako je atmosfera bila više od showa. Osjećao se nacionalni ponos, zajedništvo i uzbuđenje. Valja istaknuti činjenicu kako je na mitingu sudjelovalo čak 137 klubova ljubitelja Frece Tricolorija što sugerira da su obožavatelji ove akrobatske grupe odigrali važnu ulogu u stvaranju atmosfere nezaboravnog.

Pred više od 50 tisuća gledatelja "Kрила Олује" izvela su svoj prepoznatljiv program sa šest aviona Pilatus PC-9

Od prvog nastupa 2005. u Kninu, "Kрила Олује" imala su 271 službeni nastup, od toga 70 međunarodnih u 15 europskih zemalja

bojnik **DARKO BELANČIĆ**, voditelj akrobatske grupe **“Krila Oluje”**

Rivolto nam nije nepoznata destinacija, već smo u nekoliko navrata ondje nastupali i trenirali. “Krila Oluje” i Frecce Tricolori njeguju dugogodišnje prijateljstvo te smo godinama uspješno održavali tzv. Proljetnu razmjenu (Spring Exchange), kad bismo mi odlazili kod njih na zajedničko uvježbavanje, a oni dolazili kod nas u Zemunik. Nažalost, pandemija je nakratko prekinula tu suradnju. Međutim, i dalje postoji snažna obostrana želja da je ponovno aktiviramo u sljedećoj sezoni.

Nastupati na tako velikoj obljetnici svakako je posebno iskustvo. Osjećali su se ponos i euforija svih uključenih, nas, stranih sudionika, ali i cijele organizacije: zrakoplovnih tehničara, časnika i dočasnika te civila. Jasno se vidjelo da svi sudjeluju s velikim entuzijazmom, prepoznajući važnost takvog događaja.

“Krila Oluje” nastoje zadržati viziju koju su prihvatili od samih početaka. Već na prvim međunarodnim nastupima shvatili smo da Pilatus PC-9M, na kojem letimo, nije primarno namijenjen za način kako ga “Krila Oluje” koriste, već drugim zadaćama koje obavlja izvrsno. No to je ujedno značilo da njegove prednosti; ekonomičnost, manja veličina i relativno tih motor čine da na međunarodnim mitinzima gotovo nestane u moru glasnih vojnih aviona.

Kako bismo se istaknuli, odlučili smo privući simpatije publike na drugačiji način: izvođenjem preciznih, jedinstvenih i atraktivnih manevara koje gledatelji rijetko imaju priliku vidjeti. Na taj smo način vrlo brzo, uz simpatije publike, počeli stjecati i veliko poštovanje kolega pilota koji prepoznaju zahtjevnost tih elemenata. Naš nastup u Rivoltu kulminacija je dugogodišnjeg uvježbavanja atraktivnih i jedinstvenih manevara te dosljednog provođenja naše jasne vizije.

Zbog različitosti i posebnosti svakog zrakoplova, velik dio elemenata ne možemo izvoditi na isti način kao kolege na brzim mlažnjacima. Ipak, kroz dosadašnju suradnju pokazalo se da je najvažnije ono što se događa iza kulisa: planiranje, uvježbavanje, organizacija, rješavanje tekućih problema i sl. To su izazovi koje svaki tim mora svladati da bi imao uspješnu sezonu.

Kada se iz jednadžbe maknu strojevi na kojima letimo, vidi se da svi mi prolazimo kroz slične probleme i razmišljamo na sličan način. To nas ohrabruje jer znamo da smo na dobrom putu i da 60., 70. ili 80. obljetnica “Krila Oluje” nije samo želja, već realan i ostvariv cilj.

Publika je bila fantastična. Dobivali smo brojne pohvale, na samoj manifestaciji, i danima poslije na društvenim mrežama. Posebno im je drago što našim letenjem unosimo osvježanje u svijet vojnog akrobatskog letenja. Dojmovi su iznimno pozitivni. Kad se danima nakon mitinga prisjetimo nastupa, ostaje nam snažan osjećaj zadovoljstva. Ne samo zbog samog letačkog dijela, već i zbog sjajne i srdačne organizacije te izvanrednih timova, vrhunskih profesionalaca koji čine razliku između dobrog i vrhunskog mitinga.

HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE

MJESTO GDJE POČINJE VOJNICKI PUT

Na putu prema statusu kadeta Hrvatske vojske postoji trenutak koji svatko pamti, a to je pripremni kadetski kamp, na kojem počinje oblikovanje budućeg časnika Hrvatske vojske. Kamp traje tri tjedna i obuhvaća sve ono što čini temelj vojničkog poziva: jutarnju tjelovježbu, usvajanje temeljnih vojničkih vještina, ali i lekcije o vojnoj disciplini i kolegijalnosti. Dnevni raspored strogo je određen, a izazovi namjerno postavljeni kako bi kandidati testirali vlastite granice

Ekipa Hrvatskog vojnika posjetila je buduće kadete tri dana nakon početka kampa kako bi vidjeli kako izgleda taj presudan trenutak ulaska u vojnički život. Riječ je o procesu u kojem pojedinac napušta dotadašnji, poznati ritam svakodnevice i ulazi u svijet u kojem se traži disciplina, odgovornost i spremnost na žrtvu. To nije samo promjena profesije, već i temeljna preobrazba načina razmišljanja, navika i vrijednosti. U civilnom životu naglasak je često na osobnim ciljevima, slobodi izbora i individualnim navikama, dok u vojsci dolazi do izražaja kolektiv, timski rad i bezuvjetna povezanost s drugima. Vojnički život od pojedinca traži da stavlja interese zajednice i sigurnost domovine ispred osobnih želja, da se prilagodi strogom rasporedu i pravilima te da razvije čvrstu mentalnu i fizičku otpornost. Svakodnevne rutine, od buđenja u ranim jutarnjim satima, zajedničkih obroka i vježbi do različitih oblika obuke, grade karakter i jačaju osjećaj pripadnosti. No, prelazak u vojnički život nije samo odricanje, već i dobitak. Vojnici razvijaju snažna prijateljstva i osjećaj zajedništva koji se rijetko može pronaći u civilnom životu. Uče vještine koje su primjenjive i izvan vojske, od upravljanja vremenom i stresom do vođenja i odlučivanja u kriznim situacijama

Prelazak u vojnički život nije samo odricanje, već i dobitak. Vojnici razvijaju snažna prijateljstva i osjećaj zajedništva koji se rijetko može pronaći u civilnom životu. Uče vještine koje su primjenjive i izvan vojske, od upravljanja vremenom i stresom do vođenja i odlučivanja u kriznim situacijama

Od buđenja preko namještanja kreveta do spremanja sobe. Sve što sam naučila zadnjih deset godina rada unutar sustava, moram prenijeti kandidatima za kadete. To podrazumijeva sve, od pozdravljanja rukom, kako se nosi odora, kako se obraća zapovjednicima i općenito kako vojska funkcionira", objašnjava nam natporučnica Mihaela Živković, zapovjednica Kadetske satnije. No, kamp nije samo tjelesna provjera. To je i škola karaktera. Kandidati se uče osloniti jedni na druge, graditi međusobno povjerenje i donositi brze odluke u zahtjevnim uvjetima. Upravo u tim trenucima vidi se tko je spreman za vojnički poziv. Potvrđuje nam to i zapovjednica Satnije: "Veliki fokus stavlja se na razvoj osjećaja pripadnosti i na jačanju kolektiva, a to se postiže tako da sve što budući kadeti rade, rade zajedno. Instruktori i generacijski voditelji uče polaznike da se međusobno dobro upoznaju jer sve počinje od dobrog poznavanja svojeg binoma s kojim ujedno i dijele sobu ovdje na Učilištu".

PRVI KORAK PREMA VOJNOJ KARIJERI

Pripremni kamp nije samo provjera fizičke snage. On je i ispit karaktera i motivacije. Upravo ovdje kandidati prvi put uče što znači osloniti se na kolegu, dijeliti odgovornost i donositi odluke u uvjetima stresa. Timski rad i povjerenje jednako su važni kao i kondicija ili znanje. Selektivna priroda kampa osigurava da samo oni koji pokažu spremnost, odlučnost i privrženost vojničkim vrijednostima zakorače dalje. Za njih kamp završava svečanom prisegom i početak je puta na Hrvatskom vojnom učilištu gdje će se nastaviti njihovo oblikovanje u časnike i vođe. "Ovaj pripremni kamp prilagođava sve kandidate vojničkom načinu života, uči ih redu, radu i disciplini i uči ih temeljnim vojničkim vještinama koje su potrebne u daljnjem kadetskom školovanju. U tri tjedna koliko kamp traje fokus je na podizanju psihofizičke sprema na višu razinu, na razvoj discipline.

HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE

Na prvi pogled, riječ je o organizacijskoj mjeri, ali zapravo je riječ o iskustvu koje oblikuje karakter, međuljudske odnose i profesionalni identitet budućeg časnika Hrvatske vojske.

Poznavanje i razumijevanje binoma iznimno je važno jer je to prva razina stvaranja povjerenja i timskog duha. U vojsci nijedan vojnik ne djeluje sam, uspjeh i sigurnost proizlaze iz međusobne povezanosti, potpore i suradnje. Dijeljenje prostora s binomom uči buduće časnike strpljenju, toleranciji i uvažavanju različitosti. To je prilika da se nauči kako uskladiti vlastite potrebe s potrebama druge osobe, što je ključna vještina i u vođenju vojnika. Kroz svakodnevni suživot s binomom stvara se i snažan osjećaj odgovornosti.

Ako jedan popusti ili pokaže slabost, drugi je tu da ga ohrabri, podsjeti na ciljeve i pomogne mu da nastavi dalje. Takva povezanost gradi mentalnu otpornost i sigurnost da nikad nisi sam, vrijednost koja se kasnije prenosi u sve razine zapovijedanja i vođenja postrojbi.

Poznavanje binoma ne odnosi se samo na tehničko poznavanje njegovih navika, već i na razumijevanje njegove osobnosti, karaktera i načina razmišljanja.

Kamp nije samo tjelesna provjera. To je i škola karaktera. Kandidati se uče osloniti jedni na druge, graditi međusobno povjerenje i donositi brze odluke u zahtjevnim uvjetima. Upravo u tim trenucima vidi se tko je spreman za vojnički poziv

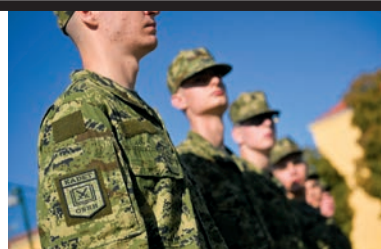
Što se bolje poznaješ s osobom koja ti je najbliža u procesu obrazovanja, to se brže razvija osjećaj međusobnog povjerenja i potpore. Upravo te male lekcije iz zajedničkog života kasnije prerastaju u širu vojničku kulturu, kulturu zajedništva, u kojoj je svatko spreman stati uz svojeg suborca i časnika. Na kraju, binom nije samo cimer ili kolega, on je prvi suputnik na putu prema časničkom statusu. Onaj koji te vidi u trenucima umora, sumnje i slabosti, ali i onaj koji s tobom dijeli napredak, uspjeh i ponos. Učenje kako poznavati, razumjeti i oslanjati se na binoma prvi je korak u izgradnji povjerenja koje kasnije čini srž odnosa između časnika i njegovih vojnika.

ŽIVOTNA PREKRETNICA

Na naše pitanje postoji li razlika među generacijama kadeta natporučnika nam spremno daje odgovor kako nema velikih i značajnih razlika jer onaj tko želi biti ovdje i koji zna što sve sa sobom nosi vojnički poziv taj će tu ostati bez obzira na sve izazove s kojim se može susresti. Ova rođena Metkovka primjer je kako se časnik Hrvatske vojske treba odnositi prema svojim vojnicima. Stroga i odrješita u nekim trenucima, ali pravedna i puna razumijevanja i suosjećanja onda kad vidi da je potrebno. Inače, Mihaela je široj javnosti poznata kao časnica koja je tijekom nedavno održanog mimohoda predvodila kadete prilikom preuzimanja zastave od veterana Domovinskog rata. Trenutak koji je mnogima natjerao suze na oči. I sama skromna i odana državi, i sustavu u kojem radi već deset godina, istaknut će kako se na njezinu mjestu mogao naći bilo tko i kako ona nije tu važna koliko je važna simbolika predaje zastave starije generacije onoj mlađoj. Čin koji su inicirali upravo branitelji koji su nosili zastavu jer su htjeli naglasiti činjenicu kako predaju ono što su stvorili i obranili mlađim generacijama na čuvanje.

Za mlade ljude koji razmišljaju o vojnom pozivu, pripremni je kamp više od obuke, to je životna prekretnica. Svojevrsni filter, ali i temelj. Oni koji ga prođu ne izlaze isti kao što su ušli. Tu se prvi put osjeti težina odore, snaga zajedništva i ponos služenja domovini

JAKO SAM MOTIVIRAN JER VOLIM SVOJU ZEMLJU

“Dosta je informacija dolazilo do mene kako je ovaj kamp jednostavan i lagan i moram priznati da te informacije uopće nisu bile točne i meni je zbog toga jako drago jer ću s ponosom moći istaknuti činjenicu kako sam zaslužen postao kadet Hrvatske vojske. Uživam svaki dan u obuci, svi nadređeni od zapovjednika preko instruktora do generacijskih voditelja odlični su i vidi se da se trude maksimalno usmjeriti nas na pravi put”, rekao nam je Borna Bačić iz Korčule, jedan od polaznika kampa koji se nada da će postati kadet Hrvatske vojske. Ovom Korčulaninu, kojem su otac i djed branitelji i kojem se majčin ujak još uvijek vodi kao nestali branitelj, ne nedostaje motivacije za pristupanje Hrvatskoj vojsci.

Kako i sam ističe malo mu je lakše nego nekim drugim kandidatima jer je prije ovog kampa završio dragovoljno vojno osposobljavanje na kojem je dosta vještina već usvojio, ali bez obzira na to želi jednog dana postati časnik Zapovjedništva za specijalne snage ili Vojnoobavještajne pukovnije. “Jako sam motiviran, volim svoju zemlju i u kombinaciji s obiteljskim okolnostima sve to dovoljno mi je da mogu biti bilo gdje u Hrvatskoj i osjećati se kao kod kuće i nisam jedan od onih koji će plakati za svojim domom i morem jer se ja osjećam kod kuće bilo gdje u svojoj zemlji. Zbog toga bih ovim putem želio zahvaliti svojim roditeljima koji su me odgovorili da volim svoju državu i iznimno sam ponosan na to kao i na činjenicu što sam na putu da postanem kadet”, naglašava nam ovaj mladić pred kojim je nesumnjivo blistava budućnost u Hrvatskoj vojsci. Za mlade ljude koji razmišljaju o vojnom pozivu, pripremni je kamp više od obuke, to je životna prekretnica. Svojevrsni filter, ali i temelj. Oni koji ga prođu ne izlaze isti kao što su ušli. Tu se prvi put osjeti težina odore, snaga zajedništva i ponos služenja domovini.

Oni koji prođu kamp ne pamte ga samo kao test, nego i kao trenutak kad su postali dio nečeg većeg od sebe. Postaju svjesni da vojnički poziv zahtijeva više od znanja i vještina. Da traži karakter, snagu volje i odanost kolektivu. Time pripremni kamp postaje ključni ispit zrelosti, nakon kojeg kandidat prestaje biti samo civil s ambicijom i postaje kadet Hrvatske vojske, dio zajednice koja nosi čast, odgovornost i povjerenje Republike Hrvatske.

Sredozemna članica NATO-a nedavno je predstavila veliki program naoružavanja i opremanja, koji bi se trebao realizirati između 2025. i 2037. Bude li odobrena, ambiciozna suma od 25 milijardi eura značila bi realizaciju mnoštva najavljenih projekata

MODERNIZACIJA GRČKIH ORUŽANIH SNAGA

TEKST
Ivan Galović

Grčki i američki helikopteri 4. lipnja 2025. nadlijeću tenk Leopard 2A6 HEL Grčke kopnene vojske na vježbi Immediate Response kod Petrochorija. Trenutačno su to najmoderniji grčki tenkovi, što i ostaju barem do realizacije nekog od planova modernizacije

VOJSKE SVIJETA

Grčka financijska kriza od 2009. do 2018. ograničila je državnu potrošnju u svim područjima, uključujući i obranu. To je obustavilo brojne programe opremanja i modernizacije oružanih snaga na cijelo jedno desetljeće. Nakon fiskalne stabilizacije, Atena je osmislila plan kako bi što bolje nadoknadila zaostatak. Prema dokumentu Obrambena potrošnja članica NATO-a (2014. – 2025.) objavljenom 28. kolovoza 2025. i procijenjenim podacima za 2025., Grčka je osma zemlja po udjelu potrošnje u Savezu, s 2,85 %. Među osam velikih pridonositelja, samo Grčka i još dvije zemlje (Sjedinjene Američke Države i Danska) nemaju izravnu kopnenu granicu s Rusijom. Velik dio grčke potrošnje potaknut je dugotrajnim napetostima s Turskom, koja ima puno veći obrambeni proračun u apsolutnom iznosu. Ruska agresija na Ukrajinu dodatno je ojačala potrebu za modernizacijom, a sredozemna je zemlja uzela u obzir i signale iz SAD-a te nove preporuke NATO-a o povećanju potrošnje.

Realizacijom novog programa naoružavanja Grčkih oružanih snaga 2025. – 2037., predstavljenog grčkom parlamentu početkom travnja ove godine, na modernizaciju će biti potrošeno više od 25 milijardi eura.

Kad se govori o modernizaciji bilo koje kopnene vojske, među sustavima koji su u prvom planu uvijek su tenkovi. Grčka već ima brojnu flotu: 170 tenkova Leopard 2A6HEL, 183 tenka Leopard 2A4 i oko 500 tenkova Leopard 1A4/5. Na popisima su još uvijek i američki Pattoni: M60A1/A3 najvjerojatnije su povučeni u pričuvu, no barem neki M48A3/A5 MOLF trebali bi i dalje biti aktivni. Više od 850 Leoparda u različitim inačicama čini Grčku jednim od najvećih korisnika tih tenkova izvan Njemačke.

PRIJEDLOZI BEZ UGOVORA

Zadnjih godina predložen je i razmatran niz nadogradnji flote, posebno tenkova Leopard 1A5. U travnju 2024. grčka tvrtka EODH, u suradnji s belgijsko-španjolskom DUMA-om i njemačkim KNDS Deutschlandom, predstavila je svoju nadogradnju. Ona uključuje novi motor od 746 kW (1000 KS), ojačan ovjes, novi sustav gusjenica i poboljšano vozačko mjesto s vidljivošću u svim vremenskim uvjetima. Tu su i novi stabilizirani sustav pogona kupole i integrirani sustav upravljanja paljbom, paket pasivne/reaktivne oklopne zaštite, senzorski paket za aktivnu zaštitu i daljinsku oružnu stanicu (RWS)... Poboljšanja uključuju i višeslojni komunikacijski sustav, fuziju senzora i efektora, sustav upravljanja bojištem i arhitekturu usmjerenu na umjetnu inteligenciju. EODH kao dio sustava predlaže i mali izvidnički dron koji može poletjeti sa stražnjeg dijela kupole te sletjeti na njega. Grčki internetski portal Defence Review izvijestio je u veljači 2023. da je tadašnji ministar obrane Nikolaos Panagiotopoulos najavio odobrenje vlade za nadogradnju 123 tenka Leopard 2A4 na konfiguraciju Leopard 2A7, kao i nabavu 250 novih borbenih vozila pješastva KF41 Lynx. Međutim, ugovori dosad nisu potpisani. KNDS je još 2022. predstavio ponudu za modernizaciju sva 183 grčka Leoparda 2A4. Stajala bi 1,3 milijarde eura te uključivala uspostavu postrojenja za održavanje u Grčkoj. Važan se dio ponude odnosio na opremanje tenkova sustavima aktivne zaštite Trophy izraelske tvrtke Rafael. Međutim, ni dogovora ni ugovora nema na vidiku, a ono što je sigurno je da su se u međuvremenu promijenile i cijene.

Iz Njemačke je u Grčku ipak stiglo nešto oklopa: njemačka vlada je putem tvrtke Rheinmetall već isporučila Grčkoj 40 remonti-

Foto: U.S. Marine Corps / Cpl. Ashley McLaughlin

ranih oklopnih vozila Marder 1A3 iz bivših zaliha Bundeswehra kroz projekt Ringtausch (u prijevodu: zamjena prstenja). Marder i su isporučeni kao zamjena za grčki transfer sličnog broja oklopnih vozila sovjetskog podrijetla BMP-1 Ukrajini. Prvi Marder 1A3 stigli su u Grčku krajem 2022., a svih 40 do srpnja 2023.

Grčku kopnenu vojsku želi opremiti i KNDS France. Ta je tvrtka na sajmu DEFEA u svibnju 2025. u Ateni predstavila Philoctetes, inačicu svoje platforme borbenih vozila pješništva na kotačima 8 x 8 VBCI (Véhicule Blindé de Combat d'Infanterie), nadograđenu uz sudjelovanje grčkih partnera, prije svega tvrtke Metlen. Ponuda uključuje isporuku 280 novih vozila Philoctetes Mk II, zajedno s 88 obnovljenih vozila VBCI Mk I povučenih iz francuske vojske.

Philoctetes Mk II ima daljinski upravljani kupolu T40 naoružanu topom CTA kalibra 40 mm, s maksimalnim učinkovitim dometom od 2500 metara i brzinom paljbe do 200 metaka u minuti. Uključuje i dva lansera protuoklopnih raketa Akeron MP i mogućnosti za strojnicu kalibra 7,62 ili 12,7 mm. Motor je snage 600 KS, oklopna zaštita ide do standarda STANAG 4569 razine 5, a elektroničke komponente mogu biti prilagodljive sustavima upravljanja bojištem. Vozilo ima tročlanu posadu, a ovisno o konfiguraciji prevozi osam ili devet pješaka. Može bez pripreme prijeći vodene zapreke dubine 1,2 metra. Ukupna borbena masa iznosi približno

Grčki i američki marinci u grčkom vozilu M113 na vježbi Aleksandar Veliki u veljači 2020. Za modernizaciju tog tipa vozila zainteresirano je više tvrtki

no 32 tone, a korisna nosivost 13 tona. VBCI Philoctetes predložen je u više inačica, uključujući sanitetsku, logističku, zapovjednu i inačicu s Thalesovim minobacačem 2R2M kalibra 120 mm. Procijenjeni trošak iznosi približno deset milijuna eura po vozilu.

KANDIDATI ZA POSAO

Na temelju međuvladinog sporazuma SAD-a i Grčke sklopljenog u siječnju 2021., Grčka je nabavila 1200 lakih oklopnih vozila na kotačima M1117 Guardian, od kojih je 900 za operativnu uporabu, a 300 za pričuvne dijelove. Isporuka je počela u prosincu 2021., a završena u kolovozu 2024. Grčka vojska planira ih koristiti za izvidničke i nadzorne operacije. Sredinom 2022. grčki ministar obrane potvrdio je interes i za američka amfibijska jurišna vozila AAV-7, koja Marinski korpus SAD-a postupno povlači iz uporabe. State Department odobrio je u ožujku 2023. transfer 76 AAV-a. Procijenjena vrijednost ugovora iznosila je 268 milijuna dolara, a obuhvaćao je 63 inačice za transport AAVP-7A1, devet zapovjednih inačica AAVC-7A1 i četiri logističke inačice AAVR-7A1. Međutim, cijeli je proces zasad na čekanju. Grčka je 2020. imala u planu nabavu 164 borbena vozila

Na sajmu DEFEA održanom u svibnju 2025. u Ateni tvrtka KNDS France predstavila je Philoctetes, inačicu svoje platforme pješništva na kotačima VBCI, koju zajedno s grčkom tvrtkom Metlen nudi tamošnjoj vojsci

Ilustracija: KNDS France / Metlen

pješništva M2A2 ODS-SA Bradley iz viška zaliha Američke vojske kako bi do listopada 2024. zamijenila svoju flotu od oko 2900 oklopnih transportera M113A1/A2. Od toga je odustala, no kao privremenu alternativu mogla bi modernizirati oko 500 svojih vozila M113. Izraelska tvrtka Rafael i grčka tvrtka METKA ponudile su rješenja na izložbi DEFEXA 2025. Modernizacija bi uključivala borbenu stanicu Samson RWS s topom 30 mm i protuoklopnim lanserima Spike LR, poboljšani oklop, snažniji motor te poboljšane komunikacijske i elektroničke sustave. Tom bi se nadogradnjom M113 TOMP (TOMP – oklopni transporter) konvertirao u M113 TOMA (TOMA – BVP).

Posao želi dobiti i domaća tvrtka EODH. U suradnji s belgijsko-španjolskom tvrtkom DUMA Engineering i slovenskom tvrtkom Valhalla predstavila je kompletan paket *stupnjevite* modernizacije M113 na razinu M113HEL. Modernizacijski paket uključuje nadogradnju pogona, zaštite, unutarnje konfiguracije mjesta vozača i prostora za transport pješništva. Program omogućava i dodavanje različitih daljinski upravljanih stanica s višestrukim opcijama naoružanja.

Prema informacijama objavljenim u 2024. i prvom kvartalu 2025., Grčka je blizu sklapanja ugovora s izraelskom tvrtkom Elbit Systems o nabavi 38 samohodnih višecijevnih lansera raketa (SVLR) PULS, čija se vrijednost procjenjuje između 500 i 700 milijuna eura. PULS se može koristiti za lansiranje različitih vrsta streljiva. U medijima se spominje da Grčka planira kupiti šest vrsta streljiva za europsku inačicu PULS-a (Euro PULS), s dometom od 35 do 300 km, kao i lutajuće streljivo SkyStriker, koje se također lansira iz sustava. Ministarstvo obrane Grčke razmatralo je modernizaciju 36 postojećih američkih SVLR-ova M270, no plan se napušta u korist nabave novih sustava PULS.

Što se tiče modernizacije 116 samohodnih čehoslovačkih SVLR-ova RM-70 122 mm, težih inačica sovjetskog sustava BM-21, češka tvrtka Excalibur Army demonstrirala je mogućnosti njihove nadogradnje na inačicu Vampire. Program modernizacije uključivao bi novi sustav za upravljanje oružjem i ciljanje, sustav za upravljanje paljbom s balističkim računalom, novu inercijsku navigaciju s GPS sustavima, komunikacijske i podatkovne sustave te mogućnost uprav-

JOŠ BOLJE PzH 2000

Grčko topništvo koristi američke samohodne haubice M109A-3GEA2, ali i njemačke PzH 2000. Potonje će biti opremljene novim cijevima L52, koje, uz odgovarajuće streljivo, povećavaju domet s 40 na 75 km. Nadogradnja će uključivati automatski punjač, uporabu pametnog modularnog streljiva i integraciju sustava za automatsko izbjegavanje protutopničke paljbe ARTEC MROS.

Ilanja sustavom oružja izravno iz kabine vozila ili daljinski. Ministarstvo obrane Grčke najavilo je u travnju 2023. nabavu protuoklopnih raketa Spike vrijednu 370 milijuna eura za svoje zračne, kopnene i pomorske snage. Prema dostupnim informacijama, 100 raketa Spike NLOS trebalo bi se koristiti za naoružavanje devet grčkih jurišnih helikoptera AH64A, dok bi 17 sustava Spike NLOS s 340 raketa opremilo protuoklopne postrojbe. Isporuca prvih sustava trebala bi biti uskoro.

TRANZICIJA PREMA LIGHTNINGU

Grčka provodi sveobuhvatnu modernizaciju zračnih snaga nabavom i nadogradnjom borbenih aviona te razvojem petoslojnog protuzračnog obrambenog štita. Velik je dio obrambene potrošnje Grčke rezultat njezine odluke da se pridruži američkom programu F-35 Lightning II.

Okosnicu borbenih zračnih sposobnosti danas čini flota od više od sto višenamjenskih borbenih aviona F-16C/D, kao i flota od 24 aviona Rafale (12 kupljeno novih i 12 rabljenih). Paket naoružanja za grčke avione Rafale uključuje raketu zrak-zrak Meteor, krstareću raketu SCALP, višenamjensku raketu zrak-zrak MICA i protubrodsku raketu AM39 Exocet. Zračne snage koriste i starije tipove aviona, poput Miragea 2000-5 i F-4 Phantom II.

Kao iskusnom korisniku F-16 Fighting Falcona, za Grčku je bilo logično planiranje postupnog prelaska na F-35. Dana 25. srpnja 2024. formalno je potpisala Pismo o prihvaćanju (LOA) vezano uz nabavu 20 letjelica F-35A kako bi se formirala početna eskadrila. Početak isporuke planiran je za 2028., ali prvi će avioni ispočetka ostati u SAD-u kako bi se olakšala obuka grčkih pilota i tehničara. Potpuna operativnost trebala bi se postići do 2033. Očekuje se da će Grčka naknadno iskoristiti opciju za nabavu dodatnih 20 aviona F-35A.

Grčko ratno zrakoplovstvo nastoji u međuvremenu produljiti vijek uporabe svoje flote F-16. State Department odobrio je u studenom 2024. paket za motore vrijedan 160 milijuna dolara. Usto, provodi se nadogradnja sposobnosti 83 aviona i to na inačicu F-16V (Block 70/72). Troškovi programa su oko 1,5 milijardi dolara. Ključne komponente obuhvaćaju radar

Foto: Terri Stover / U.S. State Department

Prva primopredaja: 44 od ukupno 1200 američkih oklopnih vozila M117 Guardian predana su Grčkoj 1. prosinca 2021.

AHILEJEV ŠTIT

Prema najavljenom dvanaestogodišnjem planu, cilj je Grčke uspostaviti petoslojni obrambeni sustav. Stajat će oko 2,8 milijardi eura i uključivati kombinaciju postojećih sustava, poput Patriota, i novog oružja, koje će uskoro biti predstavljeno. Ahilejev štit najvažnija je inicijativa unutar grčkog programa naoružavanja. PZO se osmišljava za suprotstavljanje širokom rasponu prijetnji, uključujući zrakoplove, balističke rakete, krstareće rakete, besposadne letjelice, pomorske platforme i prijetnje s podmornica. Grčki dužnosnici već su razgovarali s izraelskim dobavljačima. Usto, grčko je glasilo *Kathimerini* izvijestilo da je sustav protuzračne obrane Barak MX tvrtke Israel Aerospace Industries (IAI) favorit za zamjenu grčkih sustava srednjeg dometa I-HAWK (američkog podrijetla) i dugog dometa S-300PMU1 (sovjetskog podrijetla), a potomji će biti prodani armenskim oružanim snagama. U ožujku 2025. otkriveno je da njemački Diehl Defence također pregovara s Atenom. Njegov bi sustav IRIS-T SLS mogao zamijeniti sovjetske sustave kratkog dometa 9K33 Osa-M i 9K331 Tor-M1.

APG-83, modularno misijsko računalo MMC-7000AH te sustav GCAS, koji automatski sprečava sudare s tlom izgubi li pilot svijest. Nadogradnju provodi domaća tvrtka Hellenic Aerospace Industries (HAI) u suradnji s Lockheed Martinom, a plan je da bude završena do 2027. godine. Očekuje se da će modernizirani avioni ostati operativni do 2050-ih.

Transportnu zračnu flotu *na papiru* čini osam C-27J Spartana, pet aviona C-130B i deset C-130H. No, postoje informacije da je trenutačno operativno manje od pola C-130. Grčka vlada stoga je u veljači 2023. naručila šest rabljenih aviona C-130J Super Hercules od Italije. Nakon toga, u veljači 2024., State Department odobrio je Grčkoj donaciju dvaju rabljenih C-130H iz Pentagonovih viškova.

Što se tiče nabave helikoptera, 29. listopada 2024. odjel Sikorsky tvrtke Lockheed Martin potpisao je ugovor vrijedan otprilike 1,95 milijardi dolara za opskrbu grčke vojske s 35 višenamjenskih helikoptera UH-60M Black Hawk. Grčka mornarica već koristi srodne letjelice: 11 helikoptera S-70B Seahawk, ali i nabavlja sedam MH-60R Seahawka, od kojih bi zadnji trebao stići ove godine. Ratno zrako-

Pripadnik Grčke ratne mornarice skače iz američkog aviona C-130J Super Hercules na vježbi Stolen Cerberus VI u svibnju 2019. Slične avione ima i Grčka, no u tijeku je obnova te flote

Avion Rafale Grčkog ratnog zrakoplovstva leti uz zapadnu obalu zemlje na NATO-ovoj vježbi Ramstein Flag 4. listopada 2024. Uskoro će im se u floti pridružiti i avioni F-35A

plovstvo također je izrazilo prioritet za nadogradnju svoje flote od četiri aviona za rano zračno upozoravanje i nadzor (AEW&C) EMB-145H Erieve te planira nabaviti nove helikoptere za potragu i spašavanje kako bi zamijenilo zastarjelu flotu od 12 letjelica AB-205A.

EKSPANZIJA DRONOVA

Grčka je vezano uz besposadne letjelice (UAV) donekle zaostajala u razvoju sposobnosti. Ratno zrakoplovstvo zasad koristi unajmljene besposadne letjelice srednje visine i dugog dometa (MALE) Heron 1 tvrtke Israel Aerospace Industries. Raspolaže i manjim brojem u Grčkoj razvijenih MALE letjelica Pegasus II, koje su danas stare dvadesetak godina. Grčka kopnena vojska koristi nekoliko različitih tipova taktičkih besposadnih letjelica. Među njima je Safran Patroller (naručen), Orbiter 3 (naručen), SAGEM Sperwer, AeroVironment RQ-20 Puma... Nabavlja se i lutajuće streljivo. Grčka je u prosincu 2024. odobrila kupnju

Foto: U.S. Air Force / SrA Milton Hamilton

VOJSKE SVIJETA

Foto: U.S. Air Force / Tech: Sgt. Eniti Koince

600 jedinica američkog lutajućeg streljiva Switchblade 300 i Switchblade 600.

Ministar Panagiotopoulos najavio je bio 4. srpnja 2024. parlamentu da će 400 milijuna eura biti uloženo u kupnju triju američkih besposadnih letjelica MQ-9B SeaGuardian. Međutim, čini se da narudžba još nije izvršena.

Zanimljivo je da je domaća industrija pokrenula projekt LOTUS za razvoj *stealth* rojeva dronova. U tijeku je i razvoj prvog domaćeg borbenog drona Grypas. Posebno je važno što se ti sustavi dizajniraju za operacije s budućim generacijama borbenih aviona i satelitskim nadzornim sustavima. Najnoviji je dodatak grčkoj floti dronova Safran Patroller, napredni taktički dron francuske proizvodnje. Grčka vojska naručila je četiri te letjelice, koje se očekuju tijekom 2025. godine. Program je vrijedan oko 55 milijuna eura. Patroller je certificiran prema NATO-ovu standardu STANAG 4671. Temelji se na platformi Stemme S15, pogoni ga četverotaktni motor Rotax 914F snage 115 KS. Može raditi u ručnom ili autonomnom načinu rada s dometom od 180 km u liniji vidljivosti i 1000 km sa SATCOM vezom. Opremljen je elektrooptičkim sustavom Euroflir 410 EO/IR. Značajke uključuju izdržljivost do 15 sati leta, nosivost do 210 kg, operativni vrhunac leta oko 4900 metara i brzinu do 200 km/h.

NAPREDUJE I PROGRAM FREGATA

Grčka mornarica prolazi najopsežniju modernizaciju u zadnjih nekoliko desetljeća, vođenu potrebom za očuvanjem ravnoteže snaga na istočnom Sredozemlju. Modernizacija obuhvaća sve ključne domene mornaričkog ratovanja. Trenutačno je najvažniji projekt nabava flote fregata, koje se temelje na dizajnu FDI (Frégate de Défense et d'Intervention)

NOVE ODORE I OSOBNA OPREMA

Grčka uvodi nove vojne odore, koje uključuju novu kacigu i prsluke, pribor za prvu pomoć, obuću, modularni sustav nošenja opreme te povezivost s biometrijskim sustavima. Cijeli program nabave ukupno stoji 204 milijuna eura. Važna je značajka nove odore ugrađeni sustav za praćenje snaga, koji poboljšava svijest o situaciji i smanjuje rizik od prijateljske vatre.

za francusku mornaricu. Grčka je u rujnu 2021. potpisala ugovor s francuskim brodogradilištem Naval Group o kupnji triju fregata FDI, poznatih i kao Belh@rra, uz mogućnost četvrte. Vrijednost ugovora za prve tri (klasa Kimon) iznosi oko tri milijarde eura. Dosad su porinute tri fregate, s tim da su dvije u fazi opremanja i mogle bi do kraja 2025. ući u operativnu uporabu. Ministarstvo obrane Grčke u međuvremenu je potvrdilo da su tehnički razgovori dviju strana za četvrti FDI završeni i da je još preostalo postizanje dogovora o cijeni. Fregate bi, uz ostalo, trebale imati borbeni sustav SETIS, Thalesov višefunkcijski AESA radar Sea Fire, protuzračne projekte Aster 30, protubrodске rakete Exocet MM40 Block 3... Grčka je izrazila i interes za nabavu dviju rabljenih talijanskih višenamjenskih fregata klase Bergamini (dizajn FREMM) od talijanske mornarice, a razgovori dviju strana su u tijeku. Potencijalni transfer bit će nakon 2028. U rujnu 2024., tijekom ceremonije porinuća druge fregate, nazvane Nearchos, aktualni ministar obrane Nikos Dendias naja-

Grčki dron FPV u uporabi XXV. oklopne brigade nosi bombu na vježbi Immediate Response 2025. Domaća industrija pokrenula je projekt LOTUS za razvoj *stealth* rojeva dronova

Foto: U.S. Army / Davide Dalla Massara

VOJSKE SVIJETA

OBRAMBENA INDUSTRIJA

Grčka obrambena industrija, iako manjeg opsega u odnosu na svjetske gigante, kroz desetljeća je razvila niz specijaliziranih tvrtki.

Hellenic Aerospace Industry (HAI) vodeći je proizvođač u zrakoplovnom sektoru. Njegova glavna djelatnost obuhvaća servisiranje i održavanje letjelica ratnog zrakoplovstva kao i proizvodnju komponenti za vojne avione. U suradnji s francuskim Dassaultom sudjeluje na projektu nEUROn, odnosno razvoju borbene besposadne letjelice.

Hellenic Defense Systems (EAS) osnovana je 2004. spajanjem tvrtki Hellenic Arms Industry i Pyrkal. EAS se bavi dizajnom, razvojem, proizvodnjom i trgovinom streljačkog oružja i streljiva. Puno toga proizvodi se po licenci. Proizvodni portfelj uključuje poznata oružja kao što su FN Minirni, HK G3, HK USP, HK MP5, HK 11A1 i MG 3. Kompanija usto održava oružne i raketne sustave te provodi testiranja i evaluaciju streljiva kao i balistička i statička testiranja.

Hellenic Vehicle Industry (ELVO) proizvodi civilna i vojna vozila. Vezano uz tenkove Leopard, provodi sklapanje sustava, integraciju, EMC i završna testiranja. ELVO također proizvodi oklopna vozila APC Leonidas i AIFV Kentaurus.

Glavno je brodogradilište za vojne projekte **Skaramangas Shipyards**, nekad poznato kao Hellenic Shipyards. Osnovano je 1937., a realizirani i mogući projekti uključuju brze ophodne brodove i topovnjače, kao i fregate, brza jurišna plovila, podmornice...

Intracom Defense (IDE) specijaliziran je za područja raketne elektronike, taktičke komunikacijske sustave, C4I sustave, hibridne električne energetske sustave i besposadne sustave.

EODH djeluje u Grčkoj, Europi i na Bliskom istoku. Kompanija je specijalizirana za razvoj sustava ASPIS (Advanced Shielding Platform Integrated System), tj. sustava zaštite borbenih vozila. Nedavno je EODH osnovao EODH Dynamics, podružnicu specijaliziranu za kopnene vojne sustave. Cilj je nove tvrtke dizajnirati, razviti i proizvoditi kopnena vozila i sustave, kao i modernizirati i poboljšavati naoružanje i opremu tijekom vijeka uporabe.

vio je da postoji plan naoružavanja klase Kimon krstarećim raketama Missile de Croisière Naval (MdCN), koje proizvodi MBDA. Postoji i zaseban program za nabavu osam austrijskih besposadnih helikoptera Schiebel Camcopter S-100 za izviđanje. Ipak, revolucionarni aspekt transformacije mornarice leži u prihvaćanju asimetričnog i distribuiranog pomorskog ratovanja masovnom integracijom autonomnih sustava. Potpisan je strateški sporazum između izraelskog IAI-ja i domaćeg HAI-ja o zajedničkom razvoju i isporuci autonomne podmornice BlueWhale. Taj sustav trebao bi biti sposoban za dugotrajne misije prikupljanja obavještajnih podataka, protupodmorničku borbu i otkrivanje mina. Fregate Kimon

Fregata Kimon, prva u istoimenoj klasi grčkih brodova kojima je temelj projekt Belh@rra francuske tvrtke Naval Group, počela je pomorska testiranja u svibnju 2025.

mogle bi služiti kao *matični brodovi* ili zapovjedna središta za BlueWhale.

I POVRŠINSKA I PODMORSKA PLOVILA

Grčka je i partner u europskom projektu korvete (European Patrol Corvette). Zasad se govori o plovilu s istisninom do 3500 tona i sposobnošću djelovanja protiv ciljeva na moru, podmorju i u zraku. Grčka je spominjana čak i u okviru američkog programa gradnje fregate klase Constellation, koje se baziraju na francusko-talijanskom dizajnu FREMM. Iako informacija nema previše, jasno je da bi Grčka željela da neke od tih fregata budu izgrađene u domaćim brodogradilištima.

Što se tiče aktualnih plovila, mornarica planira modernizirati i četiri fregate klase Hydra, koje se temelje na njemačkom dizajnu MEKO-200HN, a ušle su u uporabu između 1992. i 1998. Govori se i o modernizaciji flote od sedam brzih jurišnih plovila klase Roussen (Super Vita), koja se temelje na britanskom dizajnu Vosper Thornycroft, a ušla su u uporabu između 2005. i 2022. godine. Najveći su nedostatak fregata klase Hydra zastarjeli radarski i optoelektronički senzori, pa bi modernizacija uključivala ugradnju nadzorno-zapovjednog sustava SETIS koji će biti na fregatama klase Kimon. Modernizacija klase Roussen uključuje zamjenu zastarjelih protubrodskih projektila (Exocet MM38 i Penguin Mk2) novim RGM-84 Harpoon Block 1C.

Grčka mornarica razmatra i nabavu do devet novih brzih jurišnih plo-

Foto: Naval Group

vila FACM (Fast Attack Craft Missile) kako bi postupno zamijenila četiri plovila klase Laskos (Combattante IIIA) i pet plovila klase Kavaloudis (Combattante IIIB). Četiri starija ophodna broda klase Island, koji su nekad bili u uporabi Obalne straže SAD-a, na popravku su i modernizaciji u grčkim brodogradilištima.

Program nadogradnje srednjeg životnog vijeka (MLU) za četiri podmornice klase Papanikolis (Type 214HN) uključuje novu elektroničku opremu, sustave za protutorpedno djelovanje tvrtke Leonardo i nove torpede tvrtke Atlas Elektronik (DM2A4 SeaHake Mod 4 HWT). Za nove podmornice, koje će zamijeniti staru klasu Glafkos, razmatra se pet kandidata: Scorpène i Barracuda francuske tvrtke Naval Group, Type 218 i Type 209NG njemačke tvrtke TKMS te A26 švedske tvrtke Saab.

Mornarica nije okrenuta samo stranim dobavljačima. Domaća tvrtka Phi-Mechaniseas razvila je plovilo za specijalne operacije Agenor SOC. Prvo od njih ušlo je u operativnu uporabu u svibnju 2022., a naoružano je daljinski upravljanom stanicom (RWS) SHARK kalibra 12,7 mm izraelske tvrtke General Robotics.

DOMAĆI SATELIT?

Ambiciozan je korak grčkog obrambenog sustava pokretanje domaćeg vojnog satelitskog programa. Grčko središte za

IZAZOVI

Unatoč ambicioznim planovima, Grčke oružane snage suočavaju se i s izazovima:

- Održavanje velikog broja različitih sustava: zbog raznolikosti opreme, logistika i održavanje znaju biti prilično zahtjevni.
- Financijska održivost: velika ulaganja u obranu moraju biti uravnotežena s ekonomskim mogućnostima zemlje, iako je gospodarski rast zadnjih godina omogućio veća izdvajanja.
- Zamjena zastarjele opreme: dio opreme sovjetske proizvodnje još je uvijek u uporabi, ali postupno se povlači i zamjenjuje suvremenijim modelima.

obrambene inovacije (ELKAK) pokrenulo je natječaj vrijedan 25 milijuna eura za razvoj i proizvodnju prvog grčkog satelita za obavješćavanje, nadzor i izviđanje (ISR). Taj je projekt važan korak kako bi se prestalo ovisiti o obavještajnim podacima koje pružaju saveznice. Novi satelit primjenjivat će naprednu tehnologiju sintetičkog radara (SAR), koja omogućuje snimanje u visokoj rezoluciji bez obzira na vremenske uvjete ili doba dana, što je presudno za nadzor pomorskih aktivnosti u Egejskom moru. Još je važnije da bi satelit trebao imati i sposobnosti za elektroničko ratovanje (EW), uključujući ometanje komunikacija i lažiranje GPS signala.

Modernizacija oružanih snaga paradigmatički je zaokret u obrambenoj politici Grčke: od tradicionalnog oslanjanja na brojnost i konvencionalne sustave, prema visoko integriranoj, tehnološki naprednoj i umreženoj vojsci. Ulaganja u modernizirane tenkove Leopard 2, nova i poboljšana borbena vozila, suvremeno pješačko naoružanje i napredne sustave zaštite i nadzora, satelitske sustave, besposadne letjelice, elektroničko ratovanje i petoslojnu zračnu obranu omogućit će Grčkoj ne samo učinkovitu zaštitu suverenosti već i aktivnu ulogu u europskoj sigurnosnoj arhitekturi i upravljanju krizama. Ta transformacija, iako skupa i izazovna, dugoročno će osigurati grčkoj vojsci tehnološku prednost i stratešku autonomiju u sve nestabilnijem međunarodnom okružju.

Grčka podmornica Type 214 plovi kod Sicilije na NATO-ovoj vježbi Dynamic Manta 23. Mornarica je u potrazi za novim podmornicama, koje će zamijeniti staru klasu Glafkos

Foto: NATO

HIBRIDNI SUKOBI

Nakon Drugog svjetskog rata i brzog gospodarskog oporavka, zapadni dio podijeljene zemlje suočio se s terorizmom koji je dolazio s oba pola političkog spektra, ali i s međunarodnim terorizmom. Ponovno ujedinjena zemlja u novom je tisućljeću doživjela terorističke napade potaknute radikalnim islamizmom

POVIJEST TERORIZMA U EUROPI: NJEMAČKA

Od završetka Prvog svjetskog rata do dolaska nacionalsocijalista na vlast tzv. Weimarska Republika bila je izložena političkom nasilju koje je dolazilo i s krajnje političke ljevice i s desnice. Nakon zločinačkih strahota koje je izazvao nacionalsocijalistički režim, ratnog poraza, katastrofalnog razaranja te naposljetku podjele na dvije zemlje, politički polarizirano nasilje uglavnom se pojavljivalo u zapadnom dijelu, tj. u Saveznoj Republici Njemačkoj. Neposredno nakon Drugog svjetskog rata skupine ostataka i simpatizera nacista vršile su povremene

TEKST
Hrvoje Barbarić

nasilne akcije koje ipak nisu poprimile karakter terorističke kampanje. Međutim, u SR Njemačkoj formiraju se krajem 1960-ih ljevičarske terorističke skupine. Od 1970-ih na domaći se nadovezuje i međunarodni terorizam, a u proteklih dvadesetak godina u ujedinjenoj Njemačkoj sve je prisutniji i islamistički terorizam.

Nakon Drugog svjetskog rata SR Njemačka zabilježila je izvanredan gospodarski rast. Uz pomoć američke financijske potpore kroz Marshallov plan, uspostavljen je specifični gospodarski model: ordoliberalizam. On je nastojao pomiriti slobodno tržište s kvalitetnom socijalnom zaštitom i snažnom državom. Ordoliberalizam je oblikovao njemačku poslijeratnu ekonomsku politiku kroz politički autoritet prvog ministra gospodarstva u SR Njemačkoj Ludwiga Erharda (1897. – 1977.). On će djelovati u vladi Konrada Adenauera

Njemačke ljevičarske terorističke skupine često su ciljale američke baze i vojnike. Na fotografiji su posljedice eksplozije bombe podmetnute na parkiralištu zrakoplovne baze Ramstein 31. kolovoza 1981. U napadu srećom nitko nije poginuo, ali bilo je dvadeset ozlijeđenih

Foto: U.S. Air Force

(1876. – 1967.), a od 1963. do 1966. bit će i savezni kancelar. Njegov je gospodarski model 1950-ih osigurao visoke stope rasta, koje su se povezale u zapadnonjemačko gospodarsko čudo. Međutim, prouzročio je i određene socijalne napetosti.

S LIJEVE STRANE

Njemački lijevi studentski pokret s kraja 1960-ih bio je uz francuski najradikalniji u Europi. Otvoreno je iskazivao nezadovoljstvo ratom u Vijetnamu te nesprennošću njemačkog društva da se potpuno suoči s nacističkom prošlošću. Socijalistička njemačka studentska unija (Sozialistischer Deutscher Studentenbund – SDS), osnovana je 1946. i imala je bliske veze sa socijaldemokratima. Do početka 1960-ih razila se s njima zbog pitanja naoružavanja SR Njemačke i ulaska u NATO. Postojao je i protestni pokret mladih

Izvanparlamentarna oporba (Außerparlamentarische Opposition – APO), koji je bio nezadovoljan vladavinom dviju velikih stranaka – Demokršćanske unije (CDU) i Socijaldemokratske partije (SPD). Iako dva pokreta načelno nisu pribjegavala nasilju, iz nekih se njihovih frakcija izrodila njemačka ljevičarska teroristička scena, koja je kulminirala u drugoj polovini 1970-ih. Najistaknutija njemačka teroristička skupina bila je Frakcija Crvene armije (Rote Armee Fraktion – RAF), koja je tijekom tridesetogodišnjeg postojanja bila odgovorna za više desetaka terorističkih akcija te smrt 32 osobe. Ljevičarsku terorističku scenu činilo je još nekoliko manjih skupina, primjerice Pokret 2. lipnja (Bewegung 2 Juni). Nazvan je po datumu iz 1967., kad je tijekom demonstracija protiv iranskog šaha Reze Pahlavija (1919. – 1980.) ubijen njemački student Benno Ohnesorg (r. 1940.). Pokret 2. lipnja najpoznatiji je po otmici CDU-ova političara Petera Lorenza (1922. – 1987.) početkom 1975. U zamjenu za Lorenzovo puštanje na slobodu, vlasti su pustile nekoliko zatvorenih radikalnih ljevičara. Aktivne su bile i druge ljevičarske skupine: Revolucione čelije (Revolutionäre Zellen – RZ) i Kolektiv socijalističkih pacijenata (Sozialistisches Patienten-Kollektiv – SPK). Zadnjih su godina u ujedinjenoj Njemačkoj i dalje aktivne neke manje ekstremno lijeve i anarhističke skupine, koje u svojim akcijama uglavnom izbjegavaju ljudske žrtve. Skupinu Frakcija Crvene armije utemeljio je 1968. godine Andreas Baader (1943. – 1977.). Nakon pridruživanja novinarki Ulrike Meinhof (1934. – 1976.) skupina u njemačkim medijima dobiva kolokvijalni naziv Baader-Meinhof. U ideološkom smislu RAF je zagovarao marksizam i maoizam pomiješane s radikalnim anarhističkim stanovištima. Organizacija se uglavnom financirala samostalno. Dokumenti obznanjeni u godinama nakon pada Berlinskog zida sugerirali su i pomoć istočnonjemačkog Ministarstva za državnu sigurnost (Stasi), no ne u novcu, nego

HIBRIDNI SUKOB

u vidu obuke i zaštite. Neki od članova RAF-a dobili su azil, odnosno nove identitete u Njemačkoj Demokratskoj Republici (Istočna Njemačka). Otprilike pola članova RAF-a činile su žene, a većina pripadnika skupine dolazila je iz vrlo dobro situiranih obitelji, čak i industrijalaca, što je zbunjivalo njemačke sociologe.

BOMBE ŠIROM ZEMLJE

Prvu akciju RAF izvodi 2. travnja 1968., kad Baader s djevojkom Gudrun Ensslin (1940. – 1977.) i dvojicom istaknutih članova podmeće požar u frankfurtskom trgovačkom centru Kaufhaus Schneider. Na sreću, taj teroristički čin nije imao teške posljedice. Skupina je uspjela pobjeći iz SR Njemačke, no vraća se u travnju 1970. i Baader biva uhićen u Zapadnom Berlinu. No idućeg ga mjeseca u smjeljoj akciji skupina od šest članova RAF-a uz pomoć Ulrike Meinhof oslobađa iz kažnjeništa. Članovi RAF-a privremeno su pronašli utočište u terorističkom kampu koji je u Libanonu vodio Narodni front za oslobođenje Palestine (PFLP). Ondje su pohađali *tečajeve* za izradu improviziranih eksplozivnih naprava te učili osnove gerilskog ratovanja.

Vrativši se u SR Njemačku, skupina poduzima niz ozbiljnih terorističkih napada. Tražeći sredstva za svoje djelovanje i akcije, Baader-Meinhof izvodi širom zemlje seriju pljački ba-

Foto: US Army via Wikimedia Commons

Skupina Baader-Meinhof izvela je u svibnju 1972. teroristički napad na američku vojarnu u Frankfurtu na Majni (gore). Poginuo je pukovnik Paul A. Bloomquist (gore desno), a 13 je pripadnika ozlijeđeno

naka, zbog čega njemačka policija poduzima opsežnu akciju razbijanja te skupine. U nekoliko oružanih incidenata tijekom 1971. ubijena su tri policajca, no i više članova skupine je uhvaćeno. U svibnju 1972. izveden je teroristički napad na američku vojarnu u Frankfurtu na Majni u kojem je poginuo pukovnik Paul A. Bloomquist (r. 1932.), a 13 je pripadnika ozlijeđeno. Time je počela serija RAF-ovih bombaških napada kojima su meta bile i američke vojne instalacije na njemačkom tlu. Krajem tog mjeseca izveden je bombaški napad na Glavni stožer Američke kopnene vojske u Europi – vojarnu Campbell u Heidelbergu, u kojem su tri osobe poginule. Napadnut je bio i Savezni kriminalistički ured (Bundeskriminalamt – BKA) u Münchenu. Ukupno je na proljeće 1972. šest podmetnutih bombi ubilo četiri osobe, a više od četrdeset ozlijedilo.

Razdoblje terora Frakcije Crvene armije od kraja lipnja 1972. privremeno prestaje. Nakon višesatne opsade i spektakularne pucnjave u Münchenu uhićen je Andreas Baader, a u sljedećim tjednima njegovu su sudbinu slijedili Meinhof, Ensslin te još nekoliko visoko rangiranih članova skupine. Usprkos uhićenju vođa skupine, jezgra koju je činilo između dvadeset i četrdeset članova s vremenom nastavlja terorističke akcije. U travnju 1975. šesteročlana skupina pokušala je zauzeti njemačko veleposlanstvo u Stockholmu. Akcija je zbog intervencije švedske policije završila neuspjehom, ali i tragedijama, smrću dvaju napadača te dvaju službenika veleposlanstva.

Slobodni članovi nekoliko su puta pokušali izvući vodstvo skupine iz zatvora. No kako bi izbjegle ponavljanje Baaderova bijega 1970., zapadnonjemačke vlasti su za zatvorene članove skupine izgradile kod Stuttgarta poseban zatvor s pripadajućom sudnicom. Zbog gradnje zatvora početak suđenja članovima skupine bio je odgođen za tri godine, što su iskoristili za štrajk glađu, tijekom kojeg je Holger Meins (1941. – 1974.) i umro. Uoči suđenja, Ulrike Meinhof počinila je u svibnju 1976. samoubojstvo. Preostala tri zatvorena člana skupine osuđena su 1977. na doživotne zatvorske kazne zbog ubojstva američkog vojnika te još 37 terorističkih akcija. No u listopadu 1977. su i Baader, Ensslin i Jan-Carl Raspe (r. 1944.) izvršili samoubojstva vatrenim

Foto: Wikimedia Commons

Mlada novinarka Ulrike Meinhof na fotografiji iz 1964. godine

Foto: U.S. Department of Defense / Jeremiah Ardis / Wikimedia Commons

oružjem odnosno vješanjem. O tome kako je do toga došlo raspravlja se i danas.

PRESTANAK AKTIVNOSTI?

Članovi organizacije koji su se nalazili na slobodi izvršili su nešto prije tih događaja, u travnju 1977., kod Karlsruhea atentat i ubili njemačkog glavnog državnog odvjetnika Siegfrida Bubacka (r. 1920). Onda je RAF u rujnu 1977. u Kölnu oteo njemačkog industrijalca i bivšeg časnika SS-a Hansa Martina Schleyera (r. 1915.). U napadu je ubijen Schleyerov vozač i tri policajca u pratnji. Schleyer je držan u zatočeništvu 43 dana – otmičari su pokušavali ishoditi puštanje zarobljenih članova RAF-a iz zatvora. Nakon što su otmičari saznali za smrt Baadera i Enslina, Schleyer je ubijen, a njegovo je tijelo ostavljeno u prtljažniku automobila blizu francuske granice. Gotovo paralelno sa Schleyerovom otmicom, skupina palestinskih terorista povezanih s RAF-om izvela je i otmicu Lufthansina

**Američki pukovnik
stoji uz ostatke
automobila
uništenog u
bombaškom
napadu Frakcija
Crvene armije
31. kolovoza
1981. u kojem je
stradao i stožer
Američkog ratnog
zrakoplovstva u
Europi**

zrakoplova na letu iz Španjolske (Baleari) u Njemačku. Avion je preusmjeren u Somaliju, gdje je oslobođen u akciji njemačke antiterorističke policijske postrojbe GSG 9.

Unatoč smrti pripadnika *prve generacije*, RAF je u suradnji s Pokretom 2. lipnja i Revolucionarnom ćelijom nastavio aktivnosti. Tako je 1978. u kolumbijskoj prijestolnici Bogoti napadnut ured njemačkog zračnog prijevoznika, a sljedeće je godine u Belgiji pokušao atentat i na vrhovnog zapovjednika NATO saveza u Europi američkog generala Alexandra Haiga (1924. – 2010.). Kod američke zrakoplovne baze Rhein-Main blizu Frankfurta 1985. su u eksploziji auto bombe poginule dvije osobe, američki državljani. Smatra se da je skupina Baader-Meinhof odgovorna i za ubojstvo njemačkog političara i poslovnog čovjeka Detleva Rohweddera (r. 1932.) dana 1. travnja 1991. kod Düsseldorfa.

Uhićenje najvažnijih članova skupine te pad Berlinskog zida i kolaps ideje komunizma na europskom tlu s vremenom su obeshrabrili članove organizacije. Zatvoreni članovi pozvali su 1992. na raspuštanje skupine, a 1998. poslana je novinskoj agenciji Reuters obavijest o službenom raspuštanju RAF-a, za koju se pretpostavlja da je autentična. Posljednja teroristička akcija za koju se smatra da su je izvršili članovi RAF-a bila je eksplozija bombe 1993. godine u gradu Weiterstadtu na gradilištu novog zatvora. Zanimljivo je da se jedan od preživjelih *izvornih* članova Horst Mahler (r. 1936.) nakon puštanja iz zatvora pridružio neonacističkim krugovima. Umro je nedavno, 27. srpnja ove godine. Frakcija Crvene armije bila je jedna od najradikalnijih i najopasnijih terorističkih skupina aktivnih na europskom tlu 1970-ih. Njezina su intenzivna djelovanja obilježila jedno od najturbulentnijih razdoblja u poslijeratnoj njemačkoj povijesti.

MIRNIJE NA ISTOKU

Iako je ljevičarski terorizam u poslijeratnom razdoblju bio dominantna prijetnja sigurnosti SR Njemačke, zemlja je bila suočena i sa slučajevima desničarskog te međunarodnog terorizma. Istočna Njemačka u to je vrije-

HIBRIDNI SUKOB

me bila pod čvrstom kontrolom represivnog aparata komunističkog režima, koji je poduzimao stroge mjere protiv svakog oblika političkog otpora. Tajna policija Stasi često je koristila represiju, zatvaranje i progon kako bi ugušila glas te aktivnosti disidenata i kritičara režima. Protivnici režima, uključujući terorističke skupine, zbog toga nisu nikad poduzeli ozbiljnije pokušaje organiziranja. Jedan od rijetkih slučajeva istočnonjemačkih građana koji je imao natruhe terorističkog akta otmičarstva je poljskog putničkog zrakoplova 1978. na letu 165 iz Gdanjska. Avion je sletio u Zapadni Berlin, a otmičari su zatražili politički azil. Istočna Njemačka istodobno se često pojavljivala kao sponzor terorizma i terorističkih skupina. S druge strane, SR Njemačka često je bila utočište ili je tolerirala prisutnost različitih političkih skupina iz inozemstva kao što su desničarski turski Sivi vukovi te kurdske i palestinske skupine. Demokratski front za oslobođenje Palestine, a možda i članovi nekih drugih radikalnih skupina, napali su 10. veljače 1970. izraelske putnike na minihenskom aerodromu, pri čemu je poginula jedna osoba. Tri dana poslije u Münchenu je izgorio židovski kulturni centar. Sedam je osoba poginulo, za što su u istrazi bili

Tjeralica koju su njemačke institucije raspisale za teroristom koji je u prosincu 2016. godine izveo strahovit pokolj na božićnoj tržnici u Berlinu

Pripadnici tima antiterorističke policijske postrojbe GSG 9 vraćaju se u zračnu luku Köln-Bonn u listopadu 1977. nakon što su riješili talačku krizu i otmicu Lufthansina aviona u Somaliji

Foto: Bundesarchiv / Wegmann, Ludwig / CC-BY-SA 3.0 / Wikimedia Commons

Der Generalbundesanwalt beim Bundesgericht
 Bundeskriminalamt

**Bundesanwaltschaft
und Bundeskriminalamt
bitten um Ihre Mithilfe**

Bundeskriminalamt

TERRORISMUS

VORSICHT! Person könnte gewalttätig und bewaffnet sein!

Name: **AMRI**
 Vorname: **Anis**
 Alter: **24 Jahre**
 Geburtsland: **Tunesien**

Größe: **178 cm**
 Gewicht: **ca. 75 kg**
 Augen: **braun**
 Haare: **schwarz**

Der Gesuchte ist im Zusammenhang mit dem Anschlag auf den Weihnachtsmarkt an der Gedächtniskirche in Berlin am 19.12.2016 dringend tatverdächtig.

Wer kann Angaben zu gegenwärtigen oder früheren Aufenthaltsorten der abgebildeten Person machen?

Für Hinweise, die zur Ergreifung des Beschuldigten führen:

Belohnung bis zu 100.000 Euro*

* Über die Zuerkennung und Verteilung wird unter Ausschluss des Rechtsweges entschieden.
 * Diese Belohnung ist ausschließlich für Privatpersonen und nicht für Amtsträger bestimmt, zu deren Berufspflicht die Verfügung von strafbaren Handlungen gehört.

Hinweise können auf Wunsch vertraulich behandelt werden!

Hinweise bitte an das Bundeskriminalamt
 Zentrale kostenfreie Rufnummer der Hinweisaufnahme
 +49 (0)800 - 0130 110 oder an alle Bundeskriminalämter bzw. jede andere Polizeidienststelle
 Weitere Informationen unter www.bka.de

Herzogenberg und Verlag: Bundeskriminalamt München - Dezember 2016

Foto: General Attorney, Germany / Generalbundesanwalt / via Wikimedia Commons

osumnjičeni arapski teroristi, ekstremna desnica i anarhisti. Abu Nidalova skupina palestinskih terorista podmetnula je u lipnju 1985. eksploziv na frankfurtskom aerodromu. U eksploziji su tri osobe poginule. Još jedna akcija međunarodnog terorizma koja je odnijela tri žrtve dogodila se u travnju 1986. godine. Libijski su agenti tad podmetnuli eksploziv u zapadnoberlinskoj diskoteci. Kako su među poginulima bila dva američka vojnika, to je prouzročilo američke zračne napade na Libiju. U ožujku 2018. u Berlinu i Ulmu dolazi do kurdskih napada na tursku zajednicu i džamije, kao odgovor na ratne operacije protiv Kurda u Turskoj. U SR Njemačkoj bio je aktivan i međunarodni terorist Carlos Ilich Ramírez (r. 1949.) poznat kao Šakal. Radeći za armensku terorističku skupinu ASALA podmetnuo je 25. kolovoza 1983. eksploziv u francuski konzulat u Zapadnom Berlinu. Poginula je jedna osoba – njemački mirovni aktivist koji je prosvjedovao protiv francuskih nuklearnih pokusa. Osim toga, manje je terorističke akcije na njemačkom tlu izvodila i sjevernoirska IRA te francuska ljevičarska teroristička skupina Action Directe.

S DESNE STRANE

Njemačka se proteklih desetljeća suočavala i s terorizmom desnih radikalnih organizacija kao što su Skupina za vojne sportove Hoffmann (Wehrsportgruppe Hoffmann), Njemačke

skupine za akciju (Deutschen Aktionsgruppen), Skupina novi front (Gruppe die Neue Front – GdNF), Akcijski front nacionalnih socijalista (Aktionsfront Nationaler Sozialisten / Nationale Aktivisten – ANS/AN) ili Nationalsocijalističko podzemlje (Nationalsozialistischer Untergrund – NSU). Desničar Josef Bachmann (1944. – 1970.), navodno povezan s neonacističkim skupinama, pokušao je 11. travnja 1968. u Berlinu atentat na ljevičarskog studentskog vođu Rudija Dutschkea (1940. – 1979.), koji je unatoč teškim ozljedama preživio napad.

Najsmrtonosnija teroristička akcija na njemačkom tlu nakon 1945. godine dogodila se 26. rujna 1980. na minhenskom Oktoberfestu. U preuranjenoj eksploziji bombe koju je postavio desničarski student Gundolf Köhler (r. 1959.) poginulo je 13 ljudi, uključujući i napadača. Köhler je navodno bio povezan sa Skupinom za vojne sportove Hoffmann te postoje indicije da nije djelovao samostalno. Početkom 1990-ih događa se nekoliko napada ekstremne desnice i neonacista na migrante i zgrade u kojima su smješteni.

Iako se nije radilo o desničarskom nasilju u užem smislu, u Münchenu je 22. srpnja 2016. njemački državljanin iranskog podrijetla 18-godišnji David Sonboly, koji je imao psihički

poremećaj, otvorio vatru iz pištolja u trgovačkom centru. Ubio je devet osoba te ranio još nekoliko, uglavnom migrantskog podrijetla. Napadač je pobjegao s mjesta događaja te poslije počinio samoubojstvo. Slični napadi radikaliziranih pojedinaca dogodili su se u Halleu i Hanauu. U listopadu 2019. u Halleu je 27-godišnji Nijemac Stephan Balliet u napadu na sinagogu ubio dvije osobe. U veljači 2020. u Hanauu je 43-godišnji Nijemac Tobias Rathjen ubio devet osoba migrantskog podrijetla. Nakon toga ubio je majku pa sebe. Napadi su upozorili na i dalje postojeću prijetnju krajnje desnog nasilja i ekstremizma, što je potaknulo dodatne mjere sigurnosnih službi.

Vjerojatno najopasnijom desničarskom, a nakon RAF-a i njemačkom terorističkom skupinom, pokazalo se Nationalsocijalističko podzemlje. Jezgru organizacije činio je Uwe Mundlos (r. 1973.), Uwe Böhnhardt (r. 1977.) i Beate Zschäpe (r. 1975.) uz više suradnika. Proglašena je odgovornom za devet ubojstava turskih i grčkih migranata te policijske službenice izvršenih između rujna 2000. i travnja 2007. Skupina je optužena da je izvela bombaške napade u Nürnbergu 1999. te u Kölnu 2001. i 2004., kao i seriju pljački banaka. Budući da NSU nije izdavao priopćenja za javnost, njemačke sigurnosne institucije isprva nisu povezivale u cjelinu njegove terorističke akcije. Razmjeri organizacije i zločina počeli su se otkrivati tek 4. studenog 2011., kad su Mundlos i Böhnhardt počinili samoubojstvo nakon što ih je otkrila policija. Kašnjenja u istragama izazvala su u njemačkoj javnosti veliku raspravu o propustima sigurnosnih službi.

EKSPLOZIVNE NAPRAVE

Njemačka se kao i veći dio zapadne Europe u novom tisućljeću suočava i s prijetnjom terorizma radikalnih islamista. Za razliku od Velike Britanije i Francuske, tragične posljedice u Njemačkoj zasad su nešto manje. Prema aktualnim procjenama, danas u Njemačkoj živi oko pet i pol milijuna muslimana ili oko 6,5 % stanovništva. Na njemačkom teritoriju postoji više od 2600 džamija i islamskih centara. SR Njemačka je nakon Drugog svjetskog rata otvorila vrata radnicima iz inozemstva, od kojih je znatan broj dolazio iz Turske, što je označilo početak formiranja muslimanske zajednice u toj zemlji. Integracija u zapadnonjemačko društvo odvijala se s različitim uspjehom te je ovisila o mnogim čimbenicima, prije svega obrazovanju i ekonomskom statusu pojedinaca. Nakon terorističkih napada na New York 11. rujna 2001., pojačane su aktivnosti njemačkih sigurnosnih službi u praćenju radikalnih mreža potencijalno povezanih s Al Qaidom i drugim ekstremističkim skupinama. Unatoč tomu, u proteklih je dvadesetak godina u Njemačkoj izvedeno ili pokušano nekoliko većih terorističkih akcija, dok su više njih tamošnje vlasti spriječile u začetku.

U Kölnu su 31. srpnja 2006. u dva regionalna vlaka koja su kretala s glavnog željezničkog kolodvora postavljene improvizirane eksplozivne naprave. Srećom, nisu eksplodirale zbog tehničkih nedostataka. Istraga je otkrila da su iza pokušaja napada stajala dva libanonska državljana, kojima je motiv za poduzimanje terorističke akcije bila objava karikatura proroka Muhameda u danskom tisku 2005. godine. U ožujku 2011. ubijena su u napadu na međunarodni aerodrom u Frankfurtu dva američka vojnika, a još su dva teško ozlije-

Bundeskriminalamt
Der Generalbundesanwalt
beim Bundesgerichtshof

Anschlag in Halle: Zeugenaufwurf

Bundesanwaltschaft und Bundeskriminalamt bitten um Ihre Mithilfe

Am 09. Oktober 2019 ereignete sich in Halle (Saale) ein Anschlag, bei dem durch Stephan Balliet, geb. 10.01.1992 in Lutherstadt Eisleben, zwei Personen getötet und weitere Personen verletzt wurden. Das Kennzeichen des Täterfahrzeugs (VW SportsVan in grau) lautete: EU-AI 4642. Ferner nutzte der Täter zur Flucht ein Taxi, Farbe beige, Marke Mercedes Benz E-Klasse, amtl. Kennzeichen HAL-WD 6.

Haben Sie Beobachtungen gemacht, die mit dem Anschlag in Verbindung stehen könnten?

Können Sie Angaben zum Täter machen?

Wir bitten Sie, Ihre Hinweise der Polizei Halle unter **+49 (0) 345 / 224 17 19** oder jeder anderen Polizeidienststelle mitzuteilen. Bilder und Videos können Sie über unser Hinweisportal unter www.bka-hinweisportal.de hochladen.

Hinweise können vertraulich behandelt werden

Foto: Bundeskriminalamt via Wikimedia Commons

Njemačke institucije tražile su 2019. desničarskog ekstremista koji je u listopadu te godine u napadu na sinagogu u Halleu ubio dvije osobe

HIBRIDNI SUKOBI

TRAGEDIJA U MÜNCHENU

Najznačajniji i medijski najeksponiraniji teroristički napad s međunarodnom pozadinom na području Njemačke dogodio se na Olimpijskim igrama u Münchenu 1972. godine. Svjetski sportski spektakl trebao je pokazati lice suvremene SR Njemačke, međutim ostat će zapamćen po krvoproliću i lošoj reakciji tamošnjih snaga sigurnosti. Nastojeći izbjeći negativne asocijacije na Olimpijske igre održane 1936. u Berlinu za vrijeme nacističkog režima, organizator je mjere sigurnosti na Igrama sveo na minimum. To će se pokazati kobnim. Dana 5. rujna 1972. osam palestinskih terorista iz skupine Crni rujan u olimpijskom selu ubija dva te za taoce uzima devet izraelskih sportaša. Istog dana, nakon što je dogovoren odlazak terorista iz olimpijskog sela, u neuspjeloj akciji oslobađanja, koju su poduzele njemačke policijske snage, gine svih devet talaca. Taj debakl, kao i nedostatak mjera sigurnosti, bili su velika neugodnost za SR Njemačku. U godinama nakon napada u Münchenu zemlja ubrzano razvija antiterorističke postrojbe. Tri su palestinska terorista koja su preživjela pokušaj oslobađanja uhićena, ali za nekoliko tjedana puštena su iz njemačkog zatvora. Naime, druga palestinska skupina otela je Lufthansin zrakoplov na liniji Damask – Frankfurt. Od 11 izvršitelja koje je Izrael smatrao odgovornim za organizaciju akcije u olimpijskom selu, izraelski tajni agenti idućih godina ubijaju njih osam, a još dva umiru nasilnom smrću.

Memorijalni centar za poginule izraelske sportaše u Olimpijskom parku u Münchenu

Foto: Alexander-93 / Wikimedia Commons / CC BY-SA 4.0

dena. Bili su u tranzitu na putu prema bazi u Afganistanu. Napad je izveo 21-godišnji Kosovar Arid Uka, koji je živio u Njemačkoj. Bio je inspiriran radikalnim islamističkim idejama, a radikaliziran je putem internetskih sadržaja. Istraga je pokazala da je napad počinio samostalno te je osuđen na doživotnu kaznu zatvora.

Pojavom radikalne skupine ISIS na Bliskom istoku, brojni ekstremisti iz Njemačke priključili su se borbama u Siriji, Iraku i drugim zemljama, dok su povratnici u Njemačku bili velik sigurnosni izazov. Najteži napad radikalnih islamista u Njemačkoj dogodio se u prosincu 2016., a izveo ga je na božićnoj tržnici u Berlinu 24-godišnji Tunizanin Anis Amri. Počinitelj je ukrao kamion kojim se zaletio u masu ljudi na tržnici, ubivši ih pritom 12 i ozlijedivši 56. Terorist je nakon napada uspio pobjeći u inozemstvo. Nakon nekoliko dana u Milanu ga je ubila talijanska policija. Tragični teroristički napad imao je velike političke posljedice. Njemačke su vlasti bile oštro kritizirane zbog nesprečavanja akcije, unatoč saznanjima o Amrijevoj radikalizaciji i pokušajima njegova praćenja.

Foto: Bundeswehr / Andre Klimke

RAZLIČITE MJERE

Uz taj najtragičniji, zadnjih godina dogodio se i niz pojedinačnih napada koje su izvršili radikalizirani pojedinci. U srpnju 2017. u Hamburgu je 26-godišnji Palestinac ubio jednog muškarca, a nekoliko je ljudi ozlijeđeno. U lipnju 2022. na Sveučilištu Hamm-Lippstadt jedna je osoba ubijena, a tri su ozlijeđene u napadu nožem. Još dvije osobe ozlijeđene su u napadu u gradu Esslingenu. U Kölnu je u listopadu 2018. na kolodvoru nakon napada sirijskog izbjeglice došlo do talačke krize. Tijekom 2023. godine uhićeni su članovi skupine Islamska država – Provincija Horasan zbog planova o podmetanju bombe u katedralu u Kölnu. U Mannheimu je 2024. afganistanski izbjeglica Sulaiman Ataee nožem napao okupljene na skupu javnog kritičara islamizma Michaela Stürzenbergera, pri čemu je ubio jednog policajca. U napadu u Sollingenu u kolovozu te godine nožem je ubijeno troje ljudi.

Kao preventivnu mjeru za sprečavanje islamističkih napada, Njemačka ulaže u deradikalizacijske programe nami-

Pripadnik Bundeswehra 27. rujna 2020. osigurava zonu za slijetanje transportnog helikoptera CH-53 u blizini Mazar-e Sharifa u sklopu misije Odlučna potpora. Nazočnost njemačkih vojnika u Afganistanu poklopila se s povećanim brojem terorističkih napada radikalnih islamista

jenjene useljeničkom stanovništvu. Njemački sigurnosni sustav koji se bori protiv terorizma uključuje Ured za zaštitu Ustava (Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV), Savezni ured kriminalističke policije (Bundeskriminalamt – BKA) i druge službe za suzbijanje terorizma. Programi deradikalizacije kao što je Hayat nastoje pomoći pojedincima da se reintegriraju u društvo. Unatoč tomu, njemačka javnost zbog niza terorističkih napada s pozadinom radikalnog islamizma u sve većoj mjeri traži preispitivanje postojeće migracijske politike. Rastući broj napada odražava se i na političku scenu u Njemačkoj – zadnjih godina jača utjecaj desne stranke Alternativa za Njemačku (AfD).

PODLISTAK

EUROPSKE FRE

Ironično je da se lako može reći da je 26. prosinca 1991. bio najgori dan za europsku vojnu industriju od 1945. godine. Tog se dana raspao Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika. Još prije ukinut je Varšavski pakt te su sve europske zemlje koje su do tada bile komunističke krenule prema liberalnoj demokraciji.

Jedna od brojnih posljedica raspada SSSR-a bila je golemo smanjenje izdvajanja za oružane snage. Posljedično, masovno ukidanje programa razvoja oružja i opreme. Oni koji su bili u razvoju ili su obustavljeni ili su toliko usporeni da mnogi od njih ni danas nisu dovršeni.

Istodobno, oružane snage i dalje su imale zadaće i obveze djelovanja. Doduše, kopnene su snage uglavnom potpuno zanemarene. Nešto se novca

našlo za ratna zrakoplovstva. S obzirom na nove političke odnose, najbolje su prošle ratne mornarice. One su se vratile na *postavke djelovanja* od prije 1939. godine – a to znači zaštitu plovnih putova. Doduše, do 1939. ta se zaštita prije svega provodila zbog potrebe održavanja sigurnosti plovidbe između Europe i njezinih kolonija. Početkom 1990-ih godina zaštita plovnih putova bila je presudna za širenje globalizacije, prije svega ekonomske.

OTEZANJA NA NASLOVNICAMA

Europska brodogradnja dugo je vremena odolijevala trendovima europske međudržavne suradnje. Bilo je pokušaja, ali gotovo su svi završili neslavno. Iza nekih su se dugo, dugo vukli sporovi i sudski procesi. Jedan od takvih koji je godinama bio na naslovnica medija je francusko-španjolski spor oko gradnje zajedničke podmornice. Sve je počelo sredinom 1990-ih godina, kad je francuska tvrtka Direction des Constructions Navales (DCN) započela razvoj podmornice čija je tehnologija trebala biti prilagođena potrebama mornarica XXI. stoljeća. Temelj projekta bila je klasa jurišnih podmornica na nuklearni pogon Améthyste, no za novu klasu Scorpène

TEKST
Mario Galić

Nakon što Europa baš i nije imala puno sreće sa zajedničkim mornaričkim projektima, francuska i talijanska ratna mornarica i vojna industrija započele su te realizirale program razvoja i gradnje površinskih borbenih brodova koji će se pokazati iznimno uspješnim - FREMM

PROJEKTI EUROPSKE OBRAMBENE INDUSTRIJE (VI. DIO)

GATE

Foto: Marine Nationale/French Navy via U.S. DoD

odabrana je kombinacija dizelsko-električnog i zračno neovisnog AIP pogona. Međutim, *nuklearno okrenutoj* francuskoj ratnoj mornarici te podmornice nisu bile potrebne. DCN (poslije DCNS, pa Naval Group) projekt je pokrenuo zbog izvoza pa su ga učinili međunarodnim i uključili španjolsko brodogradilište IZAR (današnja Navantia). Preduvjet te suradnje da će Španjolska naručiti podmornice za svoju ratnu mornaricu, no to se na kraju nije dogodilo. Umjesto toga nastao je velik spor. Naime, španjolska vlada u ožujku je 2004. zaista naručila podmornice od Navantije, ali tražila je njezin originalni projekt i samostalnu gradnju. I tako je pokrenut španjolski projekt S-80, no DCNS se požalio da to nije originalni španjolski projekt, nego je uvelike uključivao rješenja iz Scorpènea. Francuzi su, među ostalim, nabrojili uporabu, obradu i varenje čelika povećane čvrstoće, ali i uporabu računalnih programa u projektiranju. Sve to izazvao je nemali ekonomski, ali i politički spor između Francuske i Španjolske. U međuvremenu je Navantia morala potpuno prestati nuditi podmornicu Scorpene stranim kupcima. U svakom slučaju, francuska klasa pokazala se puno uspješnijom, kupili su je Čile, Indija, Malezija, Brazil i Indonezija te će dosegnuti barem 14 plovila. Klasa S-80 prolazi

Francuska FREMM fregata FS Bretagne (u prvom planu), američki razarač klase Arleigh Burke USS Porter (u sredini) i talijanska FREMM fregata ITS Carlo Margottini (sasvim gore, desno) plove sjevernim Atlantikom na međunarodnoj vježbi Formidable Shield 2023. Za FREMM su se odlučili i Amerikanci, no njihova će inačica pretrpjeti izmjene u odnosu na originalni dizajn

kroz brojne odgode i probleme, pa je zasad za Španjolce završena tek jedna podmornica, a još tri su u gradnji.

TKO TREBA NOSAČE?

Neki su mornarički projekti propali u samom začetku. Pokušaj razvoja zajedničkog francusko-britanskog projekta nosača zrakoplova na nuklearni pogon s početka ovog stoljeća neslavno je skončao, iako su i Francuska i britanska ratna mornarica trebale te brodove. Razloga propasti bilo je mnogo. Prije svega nedostatak novca. Ali i lobiranje britanskih sindikata koji nisu htjeli da se dio poslova obavlja u Francuskoj. Po izvornom planu, Francuska je trebala izgraditi jedan, a Ujedinjena Kraljevina dva nosača na nuklearni pogon. Osnova projekta bio bi francuski nosač Charles de Gaulle. Međutim, zbog

PODLISTAK

nedostatka novca i procjene da im dva nosača ne trebaju, francuski predsjednik Nicolas Sarkozy 21. lipnja 2008. objavio je odluku o prekidu projekta. Britanci su nastavili projekt gradnje dvaju nosača, ali odustali su od nuklearnog pogona i dobili su dva nosača klase Queen Elizabeth. Francuski Charles de Gaulle još je uvijek u operativnoj uporabi, a u idućem desetljeću trebala bi početi gradnja novog nuklearnog nosača kroz projekt Porte-avions de nouvelle génération (PANG).

Početak razvoja europske fregate još je stariji, seže sve do sredine 1980-ih godina i pokušaja oživotvorenja programa NATO Frigate Replacement for 90s (NFR-90). No on nije daleko odmaknuo i nakon njegova gašenja Francuska, Italija i Ujedinjena Kraljevina u prosincu su 1992. potpisale sporazum o zajedničkom programu Common New Generation Frigate (CNGF). Fregate CNGF trebale su biti specijalizirane za uništavanje ciljeva u zračnom prostoru, a osnovno naoružanje trebao je biti raketni sustav Principal Anti-Air Missile System (PAAMS).

Prvi brod programa CNGF trebao je postati operativan 2004. godine. Međutim, zbog stalnih izmjena projekta došlo je do kašnjenja. Zbog toga je u travnju 1999. Ujedinjena Kraljevina odlučila istupiti iz CNGF projekta i pokrenuti vlastitu klasu razarača Daring koja se u mnogome temelji na projektu CNGF-u. Preostali dvojac nije odustao i u listopadu 2000. francuski i talijanski ministri obrane potpisali su ugovor o gradnji četiriju fregata, po dvije za svaku ratnu mornaricu. Odlučeno je da će naziv za novu klasu biti Horizon (Orizzonte) iako nijedan brod u klasi ne nosi to ime. Prva fregata Forbin (D620) porinuta je 10. ožujka 2005. Zadnja od četiri fregate Caio Duilio (D 554) porinuta je 23. listopada 2007. Sve su fregate ušle u operativnu uporabu do kraja 2009. godine.

MODULARNI I SVESTRANI

Svi planovi za gradnju dodatnih fregata klase Horizon odbačeni su jer su francuska i talijanska ratna mornarica odlučile preći na program koji će biti puno uspješniji, a aktualan je i danas - FREMM.

U stvari, Frégate européenne multi-mission ili Fregata europea multi-mis-

Talijanska fregata Caio Duilio (D 554) klase Horizon (Orizzonte). Klasa je prethodila projektu FREMM i ima četiri plovila

Foto: U.S. Navy / Mass Communication Specialist 3rd Class Jeremy R. Boan

sione dosad je najuspješniji međunarodni europski projekt razvoja ratnog broda.

I upravo zbog međunarodnog pristupa, tj. prilagodbe potrebama dviju ratnih mornarica, FREMM su modularni i svestrani brodovi. Osnovni projekt može se prilagoditi u inačicu za protupodmorničko djelovanje, za protuzračnu obranu ili višenamjensku. Najveći nedostatak fregata klase Horizon bio je što su bile isključivo specijalizirane za protuzračnu obranu. U praksi to je značilo da su francuska i talijanska ratna mornarica imali svaka po dva velika, jako dobro naoružana i skupa broda koji su mogli obavljati samo jednu zadaću. Odlično za obranu nosača zrakoplova Charles de Gaulle i Giuseppe Garibaldi i ni za što drugo. Početkom XXI. stoljeća, kad je globalna sigurnosna situacija bila kudikamo drukčija nego danas, to je bilo neprihvatljivo razbacivanje novcem.

Zbog toga su i francuska i talijanska ratna mornarica počele s programom razvoja višenamjenske fregate. Francuska ratna mornarica trebala je 17 fregata da zamijeni stare i odslužene. Talijanska ih je trebala deset. Međutim, zbog potreba štednje i procjene da je globalna sigurnosna situacija jako dobra francusko ministarstvo obrane naknadno je smanjilo broj fregata na samo osam. Doduše, veliku zaslugu za tu odluku imaju i strane narudžbe zbog kojih su se francuski brodograđevni kapaciteti trebali osloboditi.

S francuske strane nositelj programa je tvrtka Armaris, tj. konzorcij današnjeg Naval Groupa i Thalesa. S talijanske strane tvrtka realizirala ga je konzorcijska tvrtka Orizzonte Sistemi Navali koju su osnovali Fincantieri i Finmeccanica (današnji Leonardo).

IZVRSA PRODAJA

Za razliku od fregata klase Horizon, fregate projekta FREMM odlično se prodaju. Egipat je želio kupiti tri fregate, ali pod uvjetom da ih dobije u što kraćem roku. Jedino rješenje bilo je prepustiti mu brodove koji su već bili u nekoj od faza gradnje. Prva fregata bila je Normandie koja je građena u protupodmorničkoj izvedenici. Francuska ratna mornarica predala je Normandie egipatskoj 23. lipnja 2015. te je preimenovana u ENS Tahya Misr (FFG 1001). Druge dvije su bivše talijanske

Pogled iz američkog helikoptera MH-60R Seahawk na čileansku podmornicu klase Scorpene. Početna ideja da klasu zajednički razviju Francuska i Španjolska završila je u velikim sporovima

višenamjenske fregate Spartaco Schergat (danas Al-Galala) i Emilio Bianchi (danas Bernees).

Maroko je kupio jednu fregatu i to protupodmorničku, ali s puno manje opreme i naoružanja kako bi se cijena zadržala ispod 500 milijuna eura.

Indonezija je trenutno najveći izvanoeuropski kupac FREMM fregata. Ugovor o gradnji čak šest fregata potpisan je 10. lipnja 2021. Nositelj projekta je talijanski Fincantieri koji je odgovoran za prijenos vještina, znanja i tehnologija u indonezijsko brodogradilište PT PAL Indonesia.

Pentagon je 30. travnja 2020. objavio da će se nova klasa američkih fregata graditi na osnovama FREMM programa te da će nositelj programa FFG-62 biti Fincantieri Marinette Marine (FMM), američka podružnica talijanske tvrtke Fincantieri. Naknadno je objavljeno da je prva fregata dobila ime USS Constellation te da će sukladno tome tako zvati i cijela klasa. Za sada je planirana gradnja dvadeset fregata, no sasvim je izvjesno da će biti izgrađeno puno više. Ili možda neće?

Porinuća USS Constellation planirano je za 2026. godinu, no program je u međuvremenu upao u velike probleme. Kad je Pentagon 2017. objavio program buduće fregate FFG(X) on je tražio jednostavnu i jeftinu protupodmorničku fregatu s provjerenim tehnologijama. Zbog toga je Fincantieri i pobijedio, jer je predložio protupodmorničku izvedenicu FREMM-a koja je već bila izgrađena i provjerena. Pentagon je odobrio ugovor vrijedan 800 milijuna dolara za projektiranje i gradnju prvog broda. I tu su nastali problemi.

NIŠTA OD IZVORNOG PROJEKTA

Vrlo brzo postalo je jasno da američke admirale ne zanima jednostavna i jeftina fregata već višenamjenski ratni brod. Pa su odlučili ugraditi borbeni sustav AEGIS Baseline 10 s radarom AN/SPY-6 AESA 3D. Takav se radar ne ugrađuje u fregate namijenjene protupodmorničkoj borbi, on je ponajprije namijenjen protuzračnoj obrani. Osim toga projektanti su trebali naći prostor za smještaj čak 32 okomita lansera Mk41 VLS, ali i 16 protubrodskih vođenih projektila NSM (Naval Strike Missile). Na pramcu će biti top Mk 110 kalibra 57 mm. Projektanti su morali naći mjesto i za proturaketni sustav Mk 49 RAM Block III. Umjesto sonara u pramcu ili trupu klasa Constellation rabit će tegljeni sonar CAPTAS-4 tvrtke Thales. Projektanti su i za njega morali pronaći prostor na krmi. Naravno, izmijenjen je i pogonski sustav, te zatražena ojačanja trupa kako bi se povećala vjerojatnost preživljavanja u borbi.

Na kraju, Amerikanci od izvornog projekta FREMM neće ostaviti gotovo ništa. Čak ni trup, a kamoli nadgrađe. Projektanti su morali krenuti praktički od početka, što je značilo (puno) više vremena. Najgore od svega jest što su izmjene tražene nakon što je osnovni projekt već bio dovršen, a gradnja prve fregate započela u rujnu 2022. Kobilica je položena u travnju 2024. u vojnom brodogradilištu Everett u državi Washington. Kašnjenja su već tolika da američka ratna mornarica na službenim internetskim stranicama više ne spominje kad je planirano porinuća. Prvotni plan za 2025. godinu sigurno se neće ostvariti. Puno je vjerojatniji rok krajem 2028. ili početkom 2029. U međuvremenu su lobisti američke brodogradnje započeli s kampanjom koja prijeti okončanjem cijelog programa.

XXV. Zimske olimpijske igre polako kucaju na vrata. Nekoliko mjeseci dijeli nas od nove velike sportsko-povijesne smotre. Sljedeće godine, u talijanskoj Cortini d'Ampezzo održat će se najveći svjetski sportski događaj za sportašice i sportaše koji se natječu u zimskim sportovima. U sljedećim brojevima našeg časopisa prisjetit ćemo se povijesti Zimskih olimpijskih igara. Otkrit ćemo kako je sve počelo, tko su najuspješniji pojedinci, s kakvim su se izazovima susretali domaćini i kakve su rezultate na Igrama postizali hrvatski predstavnici

POVIJEST ZIMSKIH OLIMPIJSKIH IGARA (I. DIO)

POČECI

Talijani marljivo rade i pripremaju Cortinu d'Ampezzo za domaćinstvo, koja će po drugi put postati domaćin zimskim Igrama. Ovaj put uz Cortinu domaćinstvo službeno pripada i gradu Milanu. Nakon daleke 1956. godine mondeno talijansko skijalište ugostit će najbolje sportaše svijeta u zimskim sportovima. Treći put Talijani će imati priliku i čast za organizaciju tog događaja jer, kad Igre počnu, proći će točno 20 godina od održavanja zadnjih Igara na Čizmi – onih torinskih 2006. godine, također zimskog izdanja, dok je jedino ljetno ono rimsko iz 1960. godine.

Foto: The British Olympic Association via Wikimedia Commons

Foto: The Art of Skating by Irving Brokaw via Wikimedia Commons

NORDIJSKE IGRE I POVIJEST

Preteča Zimskim olimpijskim igrama bile su Nordijske igre koje su se održavale u pravilu svake četiri "neparne godine", a domaćin je bio Stockholm, uz iznimku kad je domaćin bila norveška Kristiania. Prvo izdanje Nordijskih igara bilo je 1901. godine, a zadnje 1926. godine. Iako su prva

Karl Emil Julius Ulrich Salchow – danski klizač, jedan od najboljih koji se natjecao u umjetničkom klizanju. Nikad nije nastupio na Zimskim olimpijskim igrama. Osvajač zlatnog odličja na Igrama u Londonu 1908. Iz aktivnog sporta povukao se 1920. godine. Njemu u čast nazvan je i danas popularni **Salchow skok** koji ga je prvi izveo 1909. godine

dva izdanja bila s vremenskim odmakom od dvije godine, poslije se nastavio niz od četiri godine, želeći na taj način nalikovati Ljetnim olimpijskim igrama.

Nordijske igre utemeljio je Viktor Gustaf Balck, jedan od osnivača Međunarodnog olimpijskog odbora i prijatelj oca modernih olimpijskih igara baruna Pierrea de Coubertina. Upravo je Balck bio jedan od glavnih inicijatora Zimskih olimpijskih igara i možemo ga smatrati njihovim utemeljiteljem s obzirom na njegov utjecaj i nastojanje da zimski sportovi postanu dio Olimpijskih igara. Kroz godine koje su prethodile nastanku Zimskih olimpijskih igara Balck je pokušavao zimske sportove uvrstiti na neke od ljetnih igara. Pokušao je uvrstiti umjetničko klizanje u olimpijski program, ali nije uspio sve do Ljetnih olimpijskih igara 1908. u Londonu. Na Igrama u Londonu kao demonstracijski sportovi održana su četiri natjecanja u umjetničkom klizanju, na kojima su

Viktor Gustaf Balck – tvorac Nordijskih igara, jedan od osnivača MOO-a. Smatraju ga utemeljiteljem Zimskih olimpijskih igara

TEKST
Ivan Šurbek

Preteča Zimskim olimpijskim igrama bile su Nordijske igre koje su se održavale u pravilu svake četiri "neparne godine", a domaćin je bio Stockholm, uz jednu iznimku kad je domaćin bila norveška Kristiania

Charles Jewtraw iz SAD-a, prvi osvajač zlatne medalje na ZOI-ju

pojedinačne naslove osvojili Ulrich Salchow, deseterostruki svjetski prvak, i Madge Syers. Nakon londonskih igara bilo je daljnjih nastojanja da se zimski sportovi uvrste u program ljetnih igara. Održavanje zimskih sportova zahtijevalo je hladnije vrijeme te dovoljne količine snijega i leda, što zbog godišnjeg doba nije bilo izvedivo. Sljedeći pokušaj bio je na Igrama u Stockholmu 1912. godine.

Balck nije bio jedini zagovornik zimskih sportova. Talijanski grof Eugenio Brunetta d'Usseaux predložio je MOO-u da se 1912. godine organizira tjedan zimskih sportova uz ljetne igre u Stockholmu. Međutim, organizatori su se protivili toj ideji jer su željeli zaštititi integritet Nordijskih igara (preteča Zimskih olimpijskih igara), a bili su zabrinuti zbog nedostatka odgovarajućih objekata za zimske sportove.

Unatoč činjenici da je bio blizak prijatelj baruna Pierrea de Coubertina, trebalo je proći još mnogo godina i pokušaja da dođe do utemeljenja Zimskih olimpijskih igara. Vjerojatno jedan od razloga zbog kojeg igre nisu održane ranije jest i Prvi svjetski rat koji je odgodio i održavanje ljetnih igara koje je trebao ugostiti Berlin.

Balck nije odustajao od svoje ideje i želje da postanu dio najveće smotre. Nakon njegove uporne promocije i širenja popularnosti zimskih sportova, prve službene Zimske olimpijske igre održane su 1924. u Chamonixju, Francuska. Balckova vizija i organizacijski rad smatrani su temeljem za razvoj zimskih sportova u sklopu olimpijskog pokreta, a

Foto: National Library of Norway via Wikimedia Commons

Foto: Gallica Digital Library via Wikimedia Commons

Nordijske igre pokazale su da postoji interes i potencijal za međunarodna natjecanja zimi.

PRVE ZIMSKJE OLIMPIJSKE IGRE – CHAMONIX 1924. GODINE

Povijest Zimskih olimpijskih igara vodi nas u daleku 1924. godinu. Dvadeset i osam godina nakon održavanja prvih Ljetnih olimpijskih igara, Olimpijske su igre dobile i svoju zimsku inačicu. Na sastanku Međunarodnog olimpijskog odbora u Lausannei 1921. godine donesena je odluka da se 1924. godine u Chamonixju održi Međunarodni tjedan zimskih sportova. Tako su igre u Chamonixju u početku bile prepoznate kao međunarodni tjedan zimskih sportova, a trajale su deset dana. Bile su zamišljene kao dodatak ljetnim Igrama u Parizu, koje su se održale iste godine nekoliko mjeseci poslije, i protukandidata za domaćinstvo prvim zimskim Igrama nije bilo. Na Igrama se natjecalo 258 natjecatelja iz 16 država. Na igrama su nastupali uglavnom muškarci jer su žene nastupale samo u umjetničkom klizanju. Igre je organizirao Francuski olimpijski odbor, koji je bio zadužen i za organizaciju ljetnih igara u Parizu. Pet izvornih zimskih olimpijskih sportova bili su bob, *curling*, hokej na ledu, nordijsko skijanje (discipline vojna ophodnja, skijaško trčanje, nordijska kombinacija i skijaški skokovi) te klizanje (umjetničko

Foto: Auguste Matisse via Wikimedia Commons

Foto: Spaarnestad via Wikimedia Commons

Sonja Henie, na ceremoniji dodjele odličja na ZOI-ju u Garmisch-Partenkirchenu

Na sastanku Međunarodnog olimpijskog odbora 1921. u Lausannei donesena je odluka da se 1924. godine u Chamonixju održi Međunarodni tjedan zimskih sportova

Službeni plakat prvih Zimskih olimpijskih igara

klizanje i brzinsko klizanje), a uključivalo je ukupno devet navedenih disciplina.

Na Zimskim olimpijskim igrama u Chamonixju nastupila su i dva hrvatska sportaša, Dušan Zinaja i Mirko Pandaković, koji su se natjecali u skijaškom trčanju pod zastavom Kraljevine SHS. Oba su nastupila u utrkama na 18 i 50 kilometara, pri čemu Pandaković nije uspio dovršiti nijednu od utrka. Zinaja je zauzeo 36. mjesto na 18 km, dok je utрку na 50 km završio nakon što su suci prekinuli službeno mjerenje vremena. Najuspješniji pojedinac bio je Norvežanin Thorleif Haug koji je osvojio tri zlatne medalje. Bio je najbolji u disciplinama skijaškog trčanja na 18 i 50 km i u nordijskoj kombinaciji. Osvojio je i brončanu medalju u skijaškim skokovima, ali 50 godina poslije otkriveno je kako je došlo do pogreške u mjerenju pa je Haug pomaknut na četvrto mjesto, a njegova je kći kasnije predala njegovu brončanu medalju norveško-američkom natjecatelju Andersu Haugenu. Po završetku karijere radio je kao vodoinstalater, a preminuo je rano, u dobi od 40 godina. Ipak, Haug nije bio prvi osvajač zlatnog odličja na Zimskim olimpijskim igrama. Prvu medalju osvojio je Charles Jewtraw iz SAD-a, koji je naslov osvojio u brzom klizanju. Zlato je osvojio u utrci na 500 metara, dok je u preostala dva nastupa bio manje uspješan osvojivši tek 8. i 13. mjesto u utrkama na 1500 i 5000 metara. Nakon završetka igara preselio se u New York gdje je radio kao predstavnik jedne od najpoznatijih sportskih tvrtki na svijetu – Spalding Sporting Goods Company. Njegova medalja čuva se u Muzeju američke povijesti u Washingtonu. Preminuo je u dobi od 95 godina.

Što se tiče sportašica, posebnu pažnju na sebe skrenula je tada 11-godišnja djevojčica iz Norveške Sonja Henie koja se natjecala u umjetničkom klizanju. Iako je završila kao zadnja, nastup na Igrama donio joj je popularnost, a u godinama koje su uslijedile uspjele je ostvariti povijesne uspjehe. Postala je trostruka olimpijska pobjednica na idućim trima Igrama, a naslov svjetske prvakinja osvajala je deset godina uzastopno. Nakon završetka karijere postala je i filmska zvijezda. Na igrama u Garmisch-Partenkirchenu 1936. godine nacističkim je pozdravom pozdravila tadašnjeg njemačkog kancelara Adolfa Hitlera, što je izazvalo zgražanje u rodnoj Norveškoj. Posebno oštri bili su mediji, a dodatan naglasak uslijedio je nakon što je prihvatila poziv na ručak s Hitlerom u njegovu odmaralištu u Berchtesgadenu na jugoistoku Bavorske.

Hitler joj je tada poklonio autogram s posvetom. Ipak, u kasnijim nastupima iste godine Henie je sudjelovala na natjecanjima održanima u Berlinu, međutim tada je pozdrav Hitleru izostao. Što se tiče prvih Igara u Chamonixju, ukupno je 104 sportaša i sportašica podijelile su treće mjesto po broju osvojenih medalja, svaka s po četiri. Već 1925. godine MOO je odlučio da će se Zimske olimpijske igre održavati svake četiri godine, odvojeno od ljetnih Igara, a Međunarodni tjedan zimskih sportova službeno je preimenovan u Zimske olimpijske igre.

ST. MORITZ 1928. – PRVE PRAVE IGRE

Druge po redu Zimske olimpijske igre bile su zapravo prve prave zimske Igre. Održane su samostalno, neovisno o ljetnim Igrama, a čast domaćinstva pripala je elitnom švicarskom zimovalištu Saint Moritzu. Igre u Chamonixju retroaktivno su nazvane prvim Zimskim olimpijskim igrama, a događaj u St. Moritzu bio je i službena potvrda nečeg novog u svojem drugom izdanju. Igre u St. Moritzu u potpunosti su zamijenile Nordijske igre, koje su se 1926. godine prestale održavati. Igre su održane od 11. do 19. veljače 1928. godine. Sudjelovalo je 464 sportaša (od čega 26 žena) iz 25 zemalja, uključujući prve delegacije iz Azije i Južne Amerike. Igre su obilježili dramatični

Potpisana fotografija Finca Clasa Thunberga. Smatraju ga jednim od najboljih sportaša na ZOI-ju u povijesti Igara

Druge po redu Zimske olimpijske igre bile su zapravo prve prave Zimske igre. Održane su samostalno, neovisno o Ljetnim igrama, a čast domaćinstva pripala je elitnom švicarskom zimovalištu Saint Moritzu

Gillis Grafström, na igrama u Chamonixju 1924. Osvajač zлата na trima uzastopnim Olimpijskim igrama

Foto: Le Miroir des sports via Wikimedia Commons

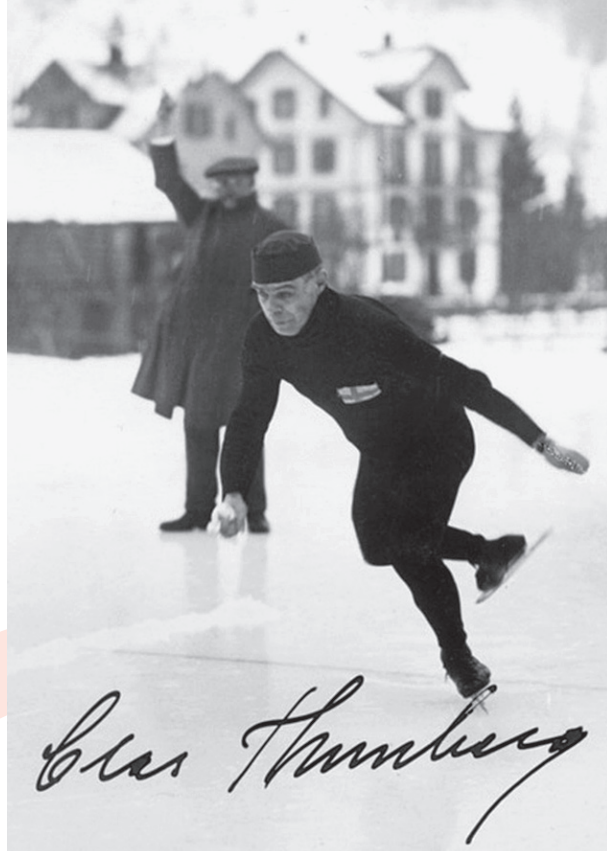

Foto: Gallica Digital Library via Wikimedia Commons

vremenski izazovi – utrka na 10 000 m u brzom klizanju otkazana je zbog otapanja leda. Ceremoniju otvaranja pratilo je uživo samo 1200 ljudi zbog loših vremenskih uvjeta odnosno snježne oluje, što je najmanji broj gledatelja na jednom otvaranju Igara u povijesti. Protukandidati za organizaciju igara bili su samo švicarski gradovi Davos i Engelberg, ali je MOO 6. svibnja 1926. na kongresu u Lisabonu odlučio da će domaćin biti upravo St. Moritz. Na igrama je kao dodatan sport uveden skeleton odnosno sanjkanje, a usto demonstracijski sportovi uključivali su vojnu skijašku ophodnju (preteču biatlona) i *skijoring* (vožnja sa skijašem kojeg vuku konji). Mnogi sportovi bili su prethodnici onog što će uslijediti u budućnosti. Stadioni, staze i smještajni kapaciteti već su prije bili izgrađeni, pa su bili potrebni minimalni infrastrukturni zahvati kako bi Igre protekle glatko.

Najuspješnija nacija na Igrama ponovno je bila Norveška. Norvežani su osvojili šest zлата, četiri srebra i pet bronci, dok su Amerikanci osvojili dva zлата, dva srebra i dvije bronce. Norvežanka Sonja Henie, tada 15-godišnja djevojčica, postala je najmlađa olimpijska pobjednica u povijesti. Postavila je rekord koji će trajati idućih 70 godina.

Gillis Grafström iz Švedske osvojio je svoje posljednje od tri uzastopna zlatna odličja na Olimpijskim igrama. Zanimljivo, jedno od zlatnih odličja u ovom sportu osvojio je i na ljetnim Igrama u Antwerpenu 1920. gdje je umjetničko klizanje također bilo pokazni sport. Umro je 1938. od zatajenja srca, a jedna ulica u Potsdamu i danas nosi njegovo ime.

Na igrama u St. Moritzu impresivni su bili i hokejaši Kanade. Ostvarili su uspjeh obranivši zлатo iz Chamonixa. Do zлата su došli bez primljenog pogotka na cijelom turniru, s ukupnom gol-razlikom 38:0. Finac Clas Thunberg, osvajač čak tri zлата i ukupno pet odličja na Igrama u Chamonixju, u St. Moritzu je osvojio još dva nova zлата u brzom klizanju. Thunberg je ostvario nevjerojatan uspjeh za koji mnogi smatraju kako je i danas jedan od najvećih pothvata na Zimskim olimpijskim igrama u povijesti. Igre u St. Moritzu pokazale su se uspješnima te je interes za zimskim sportovima sve više rastao. Unatoč činjenici da je barun de Coubertin preminuo godinu nakon Igara u Chamonixju, te nije doživio pravi procvat zimske inačice, pokret se uspješno nastavio u godinama koje su uslijedile, a samo je Drugi svjetski rat prekinuo njihovo održavanje.

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja raspisalo je i prošle godine natječaj za najbolju priču o Domovinskom ratu, na koji se ponovno javio velik broj učenika. I ovaj je natječaj pokazao zanimanje djece za tematiku vezanu uz Domovinski rat, što je još jedna potvrda tog iznimno poticajnog projekta. Na natječaj su se drugi put javili i učenici srednjih škola iz Bosne i Hercegovine koje izvode nastavu prema nastavnom planu i programu na hrvatskom jeziku. U ovom broju donosimo drugu od tri nagrađene priče učenika iz Bosne i Hercegovine

OSTAVITE SVU NADU VI KOJI ULAZITE

Samo su mrtvi vidjeli svršetak rata. Ako je uistinu tako, onda On iz živućega pakla odlazi tamo gdje su svi ratovi tek odsjevi nemirne uspomene, izgorjela slova ponad dveri vlastite svijesti.

Bezbroj je puta u teatru neobuzdanih misli, u dokonim igrarijama opterećena duha, odigrao scenu svoje smrti. Sagledao ju je iz svakoga kuta, pod različitim osvjetljenjem, na svim mogućim pozornicama. Slušao je jecaj bližnjih, čutio vreli dodir tuđe suze na svom obrazu. Bijaše pripravan na sve. Spreman na sve boli. Ili je

Dragan

Boban,

učenik

3. razreda

Gimnazije

fra Grge

Martića

Mostar

bar tim utvaranjima oživljavao zamrlu hrabrost u trenucima kad mu čast i ponos bjehu jedino vrela opstanka. Zvižduk granate, vatra otvorenog sučeljavanja, junaštvo polaganja života za prijatelja. Ali, nijednom nije izgledalo ovako.

Sanjao je korake ispod behara. Sanjao je zmijske, dvoglave orlove, ruku koja seže. Sanjao je oči. Krvave oči u čijim ponorima odjekuju riječi njegova kraja. Prenu se, a iste zjenice i dalje ga usrdno gledaju jalovim bljeskom napaćene ljubavi – pogled Majke.

Sine, zakasnit ćeš.

On se pridignu, omamljen od noći besanih snova,

i vodom ispere aromu čađe na jeziku. Navuče uniformu na omršavjelu tjelesinu; sa gnušanjem, strepnjom i nasladom na koži osjeti ugriz hladnog metala puške. Veo sjene preko majčina ispijena lica uzvratu mu na riječi: Spreman sam.

I bio je spreman. Majka je to znala. Bilo joj je jasno da On samo čezne za povratkom na bojište jer se i na prvoj crti osjećao sigurnije nego u domu. Bez obzira na to koliko se puta vraćao i odlazio, uvijek ju je pozdravljao tim dvjema naoko suhim riječima i jedva primjetnim nabiranjem čela dok njoj ruke lete prekrstiti ga u utabanoj navadi majčinske brige. No, jutros je nešto bilo drukčije. Svladao ga je san.

Puška se prvi put vješa na rame u bujici domoljublja, u mladenačkom zanosu služenja domu i narodnom ognjištu. Iz puške se puca misleći jedino na ljude pokraj sebe, na spas obitelji koja nije povezana ni kapljom krvnoga srodstva. Puška se zanaovjek skida s napola oblikovanim pitanjem: – Koji je smisao svega? Da je On toga bio svjestan, bi li gajio ikakvo čuvstvo prema ratu osim mržnje? No, nije bio sposoban mrziti. Ni onoga koji je s druge strane rova pucao na njega, ni one koji su ga zasipali granatama u najcrnijim noćima. Kad su riječi bezbožnih bogova zapečatile lica koja su molitve izicala drugim riječima, mržnja je planula niotkuda; kao kolektivna kuga zahvatila svaku čovječnost, zaiskrila kao vatra iz vlažne zemlje, iznikla prije nego što je posijana. Mržnja prema susjedima. On je htio mrziti, ali nije mogao. U dubinama naravi koje je skrivao i od samoga sebe strahovao je za svoj razum, mislio je kako mora biti umno poremećen ako ne može činiti i osjećati ono što svi drugi čine i osjećaju – mrze. Tako kratka riječ za nešto što se natkriljuje nad životne vjekove, generacije; za ono što izjeda i ubija i truje i dovodi do ludila. Mržnja. Smrt mu je već postala bliska, bliža od ufanja i toplija od svjesnosti. Nikad nije bio življi nego kad su mu niz vrat kapali skamenjeni pramenovi daha Smrti. Plesao je s njom, ljubio je, a ona mu se podavala vjernošću zaručnice. Jezdio je spletom pora njezina tijela kad mu već nije dala priliku spoznati vlastito postojanje. Živio je i umirao, svjestan i nesvjestan, svakim trenutkom na bojištu, svakom mišlju na one koji ga čekaju doma. Htio ih je osloboditi polaganog mučenja, neprestanoga straha za njegov život; htio je osloboditi sebe razdiranja između mržnje i savjesti, svrhe i okrutnosti, ponosa i povratka. Htio je umrijeti. Ali ne ovako.

Na putu prema crti obrane zaustavi ga metak. Gromom propara zrak, ispaljen iz nepoznatog smjera, od bezimenog strijelca, i rastvori mu crveni cvijet na prsima. I samo tako, sve je bilo gotovo. Strah i čežnja i ljubav i besmisao. Svijet je stao, u drhtaju Majke koja si nikad neće oprostiti jer ga je to jutro probudila, u suzi prijatelja koji su, ako već moraju, odlučili pasti zajedno. Glava je klonula, bremenita od svega što jedno dijete ni na kojem svijetu ne bi smjelo proživjeti. Pred zatvorenim vjedama, u djeliću izdah, uskrсну mu slike – slike obitelji, prijatelja za koje je živio i za koje umire, ratište, okus zaleđenog kruha i otopljenog snijega, opori miris baruta, dodir prošlosti koja mu je oduzeta i budućnosti koju nikad nije vidio; i krv, krv, krv. Umro je daleko od slave, ponosa; svojom smrću nije spasio ni prijatelja ni domovinu. Sapeto iznošenom uniformom i oštrom žeđi, zadnje čime mu je tijelo vezivalo dušu za pakao ovostranosti bijaše oprost prema svom ubojici, nošen na bjelini latica behara sjedinjenih s vjetrom. Ali, On nije mogao mrziti.

Ruka, umrljana tuđom krvlju, utvarnom preciznošću pomakne pijuna na rukom ucrtanoj velebnoj karti, a gorak glas odjeknu bolesnim trijumfom kroz hramski svod s freskom devet krugova: Šah mat.

Samo su mrtvi vidjeli svršetak rata. Ako je uistinu tako, onda Ona i dalje živi u paklu, nemoćna otrgnuti se zagrljaju plamene rijeke života. Rat za nju nikad nije prestao.

Dok se svijet igrao, Ona je bdjela u podrumima i čekala da se sirena ugasi. Dok je svijet gledao predstave i slušao pjesme, Ona je promatrala zvijezde granata koje osvjetljuju tminu jasnije od vatrometa i slušala simfoniju njihovih fujuka. Dok je svijet spavao s igračkama i veselio se slatkim snovima, Ona je ležala s nožem ispod jastuka. Dok je svijet s vjerom i pouzdanjem pred sobom osjećao neuhvatljivost budućnosti, Ona je samo htjela preživjeti, dan po dan, noć po noć. Dok je svijet bio dijete, Ona je morala naglo odrasti. Zašto? Ni sama nije znala.

Nit djetinjstva odsječena joj je onoga dana kad je zvuk uzbune jetkošću ispunio sav prostor i svaku misao. Otac je dotrčao po nju u školu i odveo je kući, dok je ona kao slijepa i nijema koračala, tupa od buke i nesvjesna onoga što se događa. Rekli su joj: Ne boj se, sve će biti u redu.

Ali Ona nije vjerovala.

Osjećala je da joj život postaje stran. Sve se rušilo. Vjera, nada, snovi.

Majku nije upoznala; preminula je pri porodu. Nije se mogla sjećati pa je zamišljala boju njenih očiju, nijansu glasa, luk osmijeha; to joj je katkad bila jedina utjeha dok se skrivala od opasnosti rata. Kao što neki broje, pjevuše, ili hodaju ukrug kako bi si zaokupili misli, ona je pogledom crtala konture majčina lica. Živjela je u seoskoj kući s Ocem kojemu nije stalo ni do čega osim do njene sreće i sigurnosti. Kad je i jedno i drugo ugroženo, bio je prisiljen napustiti je i stupiti u vojsku. Ni na trenutak nije pomišljao na državu, domoljublje ili na odličja – jedino što ga je

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

očuvalo na životu bila je njegova kći. Razdvojenost od nje boljela ga je više od šrapnela koji su mu se krvavim poljupcima utisnuli u kožu jednoga jutra. Bijaše zahvalan neprijateljima; da ga nisu ozlijedili, ne bi bio premješten u službu dijeljenja hrane i odjeće potrebitima te ukapanja poginulih vojnika. Ponovno je bio blizu kćeri.

Ona više nije mogla podnijeti ni najmanju udaljenost od Oca pa ga je, unatoč njegovoj odlučnoj zabrani, slijedila dok je obavljao posao. Kad je on lopatom otvarao grotlo zemlje na improviziranom groblju koje ne pita za vjeru, Ona je brala tratinčice na obližnjoj ledini i plela vijence, pokušavajući živjeti i igrati se kao da rata nema. Znala je što Otac radi i nikad se nije usudila prići mrtvim i umrljanim vrećama, sluteći lica Smrti koja se u njima kriju. Bojala se praznih grobova jer je osjetila kako je zovu. Jednom, dok se igrala, začula je oca kako s nekim razgovara:

Ovom nije bilo ni 20 godina. Metak ga pogodio dok je išao do linije. Nema ga se tko spomenuti. Kažu da slabo srce njegove Majke nije izdržalo šok kad je čula da joj je sin stradao.

Uto na groblje nahrupiše trojica vojnika, rastresenim trkom pregledavahu grubo urezana imena u drvene križeve. Grobar ih zaustavi i upita nisu li trebali biti na službi.

Pobjegli smo, nisu nam dali da posjetimo prijateljev grob.

Kad su pronašli traženo ime, stali su kao ukopani, kao da su tek tada uistinu postali svjesni da je od njihova sudruga ostala samo hrpa zemlje i blijeda slova. Presušenih suza, samo su načinili znak križa i izricali bezglasne molitve. Ona, grobarova kći, ugledala ih je, a njihova ju je pojava neizrecivom silom dozivala. Svladala je strah od grobova, prišla trojici vojnika i na grob pred kojim su stajali položila vijenac od devet bijelih cvjetova, i jednu suzu. Pali su Ramzesi i Cezari i Napoleoni. Pali su Veliki i Osvajači i Imperatori. Pali su Prvi i Drugi i Četrnaesti i Šesnaesti. Pali su Banovi i Drugovi i Poglavnici. Pali su, ali nijedan od njih nije bio vrijedan suze što pada iz dječjega oka na izjavljenu budućnost, rane na srcu koja nikad neće zarasti, ožiljaka od kojih su satkani pokrovi za umrle snove. Kad dijete više nije dijete, onda ni čovjek više nije čovjek.

Pakao se rastvori u oluji devet krugova, sve spodobe iz tame poteku proždrijeti tijela i duše pokošene ratom, ali nešto ih zaustavi i prisili da uzmaknu natrag odakle su došli. Nije to metak, ni granata, ni skrivena mina – nego nada. Nada koja opstaje dulje od života.

STALA PRAZBU TUDNA MARI
MUSKLA 10 KANDI PATTI
DIN 20 INI KANDI MURKANDI
1. TUDNA MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
2. 10 KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
3. KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
4. KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
5. KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
6. KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
7. KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
8. KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
9. KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI
10. KANDI MURKANDI KANDI MURKANDI
PATTI MURKANDI KANDI MURKANDI

DOMOVINSKI RAT

DUH VREMENA

DANIJEL I SNJEŽANA
BOROVIĆ**PRELET
ZA HRVATSKU**

PRELET ZA HRVATSKU
33 GODINE POSLIJE

TEKST I FOTO
Stjepan Stjepić

Knjiga *Prelet za Hrvatsku* dramatično je svjedočenje o hrabrosti Danijela i Snježane Borović i spremnosti za žrtvu u borbi za neovisnost Republike Hrvatske. Nastala je na temelju pisanih materijala koje je napravila Snježana Borović, a za koje je njezin suprug Danijel, kaže, saznao tek kad je došao u Zagreb

DOMOVINSKI RAT

Za obitelj Danijela Borovića, pukovnika i pilota borbenog lovca HRZ-a u mirovini, ova 2025. godina posebno je važna zbog predstavljanja 3. izdanja knjige *Prelet za Hrvatsku* koju je napisao zajedno sa suprugom Snježanom. Ova je godina za njih u znaku broja 33, rekao je Danijel na predstavljanju knjige u dvorani CTIF-a koju su organizirali Klub Varaždinskih branitelja 1991-1995. i Dobrovoljno vatrogasno društvo Varaždin. Poletio je u 17:33, sletio u 18:33, imao je tada 33 godine, zrakoplov MiG s kojim je preletio bio je u službi 33 godine, a od tada su prošle 33 godine.

Na varaždinskom predstavljanju knjige, prvom u rodnom gradu, Danijel se osvrnuo na dosadašnja predstavljanja: "Hvala Udruzi branitelja i DVD-u na organizaciji predstavljanja knjige. Usput ću se osvrnuti na ono što nije dobro, a to je da se ovakav događaj, ne samo kad je u pitanju predstavljanje naše knjige *Prelet za Hrvatsku*, nego i mnoge druge što se tiče braniteljske populacije, odvija u organizaciji nekih, rekli bismo, sporednih po mogućnosti-

Koliko je ta priča zanimljiva i važna za istinu o Domovinskom ratu, vidi se po tome što su već dva izdanja rasprodana i da je ovo treće izdanje. Priča je ovo prema kojoj bi se mogao snimiti vrhunski triler ratne tematike

ma udruga branitelja i naših prijatelja, a ne županija, gradova i općina. Zato je do sada većina predstavljanja naše knjige od Karlovca, Splita, Zadra, Labina, Pule, bila ili u organizaciji nekih naših prijatelja koje ta tematika zanima ili zaljubljenika zrakoplovstva, a u Puli i Labinu, u organizaciji profesorica povijesti koje to zanima pa su uveli dio knjige u školsku nastavu. A trebalo bi puno ozbiljnije. Zašto? Pa zato što bi mnogi htjeli da se o Domovinskom ratu uopće ne govori, ili što manje. Toga smo svjedoci svaki dan. A da ga nije bilo i da nismo pobijedili u Domovinskom ratu, pitanje je kojim bismo jezikom danas govorili i pismom pisali. Toga moramo biti svjesni. Meni smeta način što i kako se o Domovinskom ratu govori u školama. Zadnjih smo godina uspjeli organizirati neka predavanja, ali to je namjerno tempirano pri kraju školske godine peti i šesti mjesec kad su djeca u mislima tko zna gdje. I ono što čuju to im prođe kroz glavu. Pitanje je koliko toga oni zapamte. Zato je ova naša knjiga pokušaj da sačuvamo ono što smo mi preživjeli, mi kao obitelj Borović, supruga, ja i sin Vanja i općenito svi branitelji koji imaju nešto za reći. Braniteljima poručujem: Pišite, svatko od vas ima nekakvu priču, svi ste nešto prošli na ratištu, prijatelji su vam ginuli, bili ste u rovovima, tko zna gdje. Znači priče postoje samo ih morate zabilježiti. Kad nas ne bude, nema više tko pričati o tome. Ono što nije zapisano, kao da se nije ni dogodilo, nema dokaza. Ali onda će biti neka druga

Odlučio sam, nema više odustajanja, odvojio sam se od vođe, uđem nisko da me radar ne vidi, nisam mogao preko Like, nego sam morao prema moru, prema Zadru da se probam orijentirati, sumaglica, loša vidljivost, oblaci su dolje nemaš navigaciju, ne postoji GPS kao danas

istina povijesna koju će netko drugi izmišljati", poručio je Danijel Borović okupljenim hrvatskim braniteljima.

SVJEDOČANSTVO HRABROSTI

Knjiga *Prelet za Hrvatsku* dramatično je svjedočenje o hrabrosti Danijela i Snježane Borović i spremnosti za žrtvu u borbi za neovisnost Republike Hrvatske. Nastala je na temelju pisanih materijala koje je napravila Snježana Borović, a za koje je njezin suprug Danijel, kaže, saznao tek kad je došao u Zagreb. Kako su se u razgovorima s prijateljima pričale zgode iz tog vremena, Danijel je na pisane suprugine bilješke dodao svoj dio priče.

"U početku nismo htjeli da to ide vani", rekao je Danijel Borović, "ali kako su godine prolazile, to odlaganje je trajalo 28 godina. Sve do 4. veljače 2020. kad je knjiga završena i promovirana u Ministarstvu obrane. S tim da smo mi poslije toga taj materijal uz naše preživljavanje proširili tako da budući čitatelj, mladi ponajprije, dobije predodžbu kako je to izgledalo, zašto je uopće došlo do rata, koje su bile posljedice svega toga". Koliko je ta priča zanimljiva i važna za istinu o Domovinskom ratu, vidi se po tome što su već dva izdanja rasprodana i da je ovo treće izdanje. Priča je ovo prema kojoj bi se mogao snimiti vrhunski triler ratne tematike.

Za vremenski početak događanja autori su se odlučili za Krvavi Uskrs 31. ožujka 1991. U to su vrijeme Danijel

DOMOVINSKI RAT

i njegova supruga bili na vikendu kod roditelja u Knežincu kod Varaždina. Na povratku su do Bihaća morali obilaznim putem preko Velike Kladuše. Ubrzo je Bihać bio u okruženju i iz njega se gotovo nije moglo izići. Sam prelet zrakoplovom i izvlačenje obitelji bili su pripremani u najvećoj tajnosti s gospodinom Slavkom Hodakom.

“On je bio moja veza. On je još jedini živ. Nijedan od dvojice hrabrih ljudi koji su izvlačili suprugu i sina nije živ. Drago Lovrić preminuo je 2015., a gospodin koji je bio u Ministarstvu obrane u inspektoratu, Drago Frančišković preminuo je 2017. Iz te priče smo praktički Hodak i ja živi i još je kolega Berislav Peres nešto znao, ali on je nastradao 1993. godine u jednoj borbenoj misiji na Banovini”.

Dan D za izlazak obitelji Borović bio je 3. veljače 1992. kad je Danijelu ponuđena noćna smjena sljedeći dan 4. veljače. Let je planiran za 17:05., ali nije sve išlo po planu, rekao je Danijel. Sljedeće sate pamtit će do kraja života.

NEPLANIRANO KAŠNJENJE

“Umjesto da poletimo u 17:05 zato što je bilo vrijeme večere autobusom su vojsku odveli u 3,5 km udaljenu bazu na večeru. Večera je kasnila i nema tko napuniti avione do sljedeće smjene. Mi smo čekali pilote da krene ta smjena. Poletio sam u 17:33. Već je bio potpuni mrak. Odlučio sam, nema

I dok se Danijel spašavao u zraku, gotovo istodobno počeo je put u nepoznato supruge Snježane i sina Vanje. Ona je putovala kao kći srpskog inspektora iz bihaćkog SUP-a koja vozi bolesno dijete u Sarajevo u bolnicu

više odustajanja, odvojio sam se od vođe, uđem nisko da me radar ne vidi, nisam mogao preko Like, nego sam morao prema moru, prema Zadru da se probam orijentirati, sumaglica, loša vidljivost, oblaci su dolje nemaš navigaciju, ne postoji GPS kao danas. Tako sam lutao po Kvarneru, probao sam naći Cres gdje sam trebao doći preko Like. Problem je bio što nisam smio doći tamo pa tražiti aerodrom oko grada Pule jer je naputak bio da moram sletjeti iz pravca Kvarnera jer su kod Arene bili postavljeni gardisti sa Stingerima da neko ne bi naciljao raketama avion. Onda sam došavši na zamišljenu poziciju Cresa koji nisam vidio zbog sumaglice probao naći Rijeku. Na kraju sam od te zamišljene pozicije gdje je bio Cres krenuo prema zapadu, imao sam goriva za još 10-ak minuta leta. Onda sam odlučio, idem na zapad, odlučio sam ako ne vidim aerodrom, letim pet minuta i da ne bi išao daleko na otvoreno more prema Italiji, vraćam se natrag i iskačem negdje u Kvarner, tko zna gdje. To je bio moj plan. Već sam bio bez volje, bez iščega. Ionako sam letio na maloj visini da me radar s Plešivice ne otkrije. I onda sam u jednom trenutku ugledao neku točkicu gdje mi svijetli. Prvo sam mislio da mi se pričinjava, jer sam bio onako van sebe, na iglama, gorivo curi. I onda gledam ponovno okolo, opet vidim točkicu i onda mi prođe kroz glavu, to mi netko signalizira. I onda nagnem lijevo-desno i vidim dvije žute pruge s jedne i druge strane kao kad markerom povučete crtice. Rekoh pa to su ti kamioni. I brzo zaokret u krug da ne izgubim to iz vida, izvučem kotače za slijetanje, probam taj pravac, odnosno tu točkicu koja mi je blinkala, to je taj auto koji sam tek vidio, nekako uđem u pravac i sletim na pistu koju uopće nisam vidio.”

PUT U NEPOZNATO

I dok se Danijel spašavao u zraku, gotovo istodobno počeo je put u nepoznato supruge Snježane i sina Vanje. Ona je putovala kao kći srpskog

Ja sam se toliko šokirala da sam sljedećih 20 minuta skroz pobijelila, posijedila. I to je istina da čovjek od šoka može posijediti

inspektora iz bihaćkog SUP-a koja vozi bolesno dijete u Sarajevo u bolnicu. Iz Bihaća su krenuli preko Jajca za Posušje i dalje za Split i Zagreb. Do Posušja su morali preći tri vojna punkta. Najopasniji je bio treći, zadnji punkt na granici SAO Krajine. To su joj bili trenuci kad je, kaže, od šoka posijedila: "Kad je vozač odnio dokumente, vratio se s milicionerima, otvore vrata i pita, gospodo, nosite li lično naoružanje, ja kažem ne. Imate li šta protiv da pogledamo vaše stvari. Suvozač mi pomogne da izađem iz automobila van, vodi me do prtljažnika. Otvorite, ja sam imala mali koferčić gdje sam stavila Vanjinu pidžamu, svoje neke robe. Mislila sam neće nam trebati

**Bile su to
strašne traume
za mene i dijete.
To možete
zaboraviti,
zatomiti, ali
kad god se o
tome govori,
ponovno se sve
to proživljava**

puno. Oni su to pogledali, kažu mogu se vratiti u automobil. Sjedimo mi, čekamo dalje i ponovno našeg vozača odvedu natrag do kućice. Ja pokušavam vidjeti šta se oko nas događa, veli suvozač, nemojte se okretati bolje da ne vidite. I ja kako sam se okrenula, jedan četnik gleda u automobil. Vidim kokardu, ja sam se toliko šokirala da sam sljedećih 20 minuta skroz pobijelila, posijedila. I to je istina da čovjek od šoka može posijediti. Nije me bilo strah za mene, bojala sam se za Vanju. Shvatila sam da je to granica, prema čemu, nisam shvatila. Kad se konačno naš vozač vratio natrag, veli njemu suvozač, a sad po gasu. A on kaže, tek ćemo tad biti sumnjivi. Samo polako, onda ćemo im mahnuti...Bile su to strašne traume za mene i dijete. To možete zaboraviti, zatomiti, ali kad god se o tome govori, ponovno se sve to proživljava. Najradije bih to trajno zaboravila, da nema ničeg, rekla je Snježana Borović.

RUDDOLF PERESIN

1958-1995

PILOT-VITEZ

DOMOVINSKOG

RATA